

En antologi redigeret af Søren Eggert

NÅR MØNSTRET BRYDES

PSYKOLOGERS
ARBEJDE MED
PROSTITUEREDDE

KOMPETENCECENTER PROSTITUTIONS PSYKOLOGORDNING

Kompetencecenter Prostitution blev etableret i 2005 og er en del af Servicestyrelsen.

Psykologordningen indeholder gratis psykologbehandling og er et af flere forskellige tilbud, som kompetencecentret har til prostituerede og tidligere prostituerede.

Psykologordningen er den eneste ordning under kompetencecentret, hvor kompetencecentret visiterer til og finansierer en ekstern behandlingsindsats for målgruppen.

Psykologtilbuddet gives anonymt, og der er ikke krav om, at man tidligere, senere eller samtidig skal modtage andre tilbud fra kompetencecentret.

Psykologordningen har pr. 1. juli 2010 haft 124 brugere.

Kompetencecentret yder en række sociale tilbud til målgruppen som fx telefonrådgivning, samtaleforløb, deltagelse i netværksgrupper, bisidderfunktion og generel rådgivning.

Ud over prostituerede og tidligere prostituerede har kompetencecentret bl.a. tilbud til prostitutionskunder og pårørende til prostituerede og prostitutionskunder.

Kommuner, offentlige myndigheder og institutioner kan rekvirere kompetencecentret til rådgivning og undervisning om prostitution.

Servicestyrelsen har tidligere udgivet antologien **Livslange tilløb** om psykologers arbejde med seksuelt misbrugte. Bogen kan rekvireres ved henvendelse til Servicestyrelsens bibliotek.

NÅR MØNSTRET BRYDES

PSYKOLOGERS ARBEJDE
MED PROSTITUEREDDE

Kolofon

Udgivet af Servicestyrelsen 2010
Edisonsvej 18, 5000 Odense C
www.servicestyrelsen.dk

Tekst:
Mogens Holm Sørensen
Ingrid Lüttichau
Susanne M. Hammelboe
Brita Collaitz
Dorthe Löyche
Liselotte Rosenkvist Jensen
Birgitte Lieberkind

Redaktion: Søren Egert

Fotos: Mogens Holm Sørensen

Layout: KreativGrafisk ApS

Tryk: Rosendahls A/S

Oplag: 1000 stk.

ISBN: 978-87-92567-45-1

Indhold

FORORD	5
INDLEDNING	8
MAN FORTÆLLER IKKE PSYKOLOGEN ALT Interview med brugere af psykologordningen	14
DET FØRSTE MØDE Vejen ud af prostitution kræver mod, styrke og muligheder	24
FRA DVÆRG TIL KÆMPE Når psykologen fokuserer på muligheder frem for svagheder	34
AT STILLE OP IMOD VERDEN Prostitutionens dobbelthed gør det svært at hjælpe	44
FREMMED I TO VERDENER Psykologiske konsekvenser af prostitution	54
YDELSER FORVEKSLET MED NÆRHED Hvorfor begynder kvinder i prostitution?	64

Forord

Når man giver nogen et tilbud, er det fornuftigt at finde ud af, om det er et godt tilbud. Et af de tilbud, Kompetencecenter Prostitution giver til mennesker i prostitution, er gratis psykologbehandling. Man kan finde ud af, om noget er godt, fx en psykologordning på mange måder. Vi har valgt at udgive en antologi for at samle og præsentere nogle af erfaringerne med psykologordningen: Hvordan opleves ordningen af brugerne, hvordan opleves den af medarbejderne, der visiterer til ordningen? Hvordan er det som psykolog at arbejde med mennesker med prostitutionserfaring? Antologien indeholder på den måde først og fremmest faglige overvejelser frem for eksempelvis statistisk talmateriale, der måler og vejer ordningen.

Baggrunden for, i det hele taget, at tilbyde social og behandlingsmæssig støtte til gruppen af prostituerede er, at prostitution som levevej ofte opleves som en nødløsning, der er forbundet med en række sociale problemer. Følggevirkningerne af prostitution påvirker hverdagen for mange i målgruppen og kommer bl.a. til udtryk i lavt selvværd, relationelle vanskeligheder og besvær med personlig grænsesætning og seksualitet.

Intentionen med denne antologi er at give et indtryk af ordningen og de udfordringer, der er i den. Antologien bidrager til erfaringsudvekslingen mellem psykologerne, så de kan inspirere andre psykologer, der via arbejdet møder prostituerede. Den kan informere eventuelle kommende brugere af ordningen, den kan læses af dem, der er nysgerrige på ordningen, og endelig kan den give medarbejdere på feltet større viden om ordningen.

De fleste af de i alt 54 psykologer, der indgår i ordningen, har kun haft få brugere fra ordningen. Vi har bedt fire af de psykologer, der har haft flest brugere med prostitutionserfaring, om at skrive hver sin artikel til bogen. De fire psykologer er valgt både fordi de bor forskellige steder i landet, og fordi de angriber borgernes problemstillinger på forskellig måde. To af Kompetencecenter Prostitutions socialfaglige medarbejdere har skrevet et afsnit om, hvordan det er som medarbejder at have mulighed for at give brugere et psykologtilbud, og hvordan de oplever, at det virker. Endelig indeholder antologien interview med fire forskellige brugere, der har modtaget psykologtilbuddet.

Teksterne formidler forskelligartet viden om brugerne og psykologtilbuddet. Det betyder, at det kan være vanskeligt at drage entydige konklusioner ud fra teksterne. Teksterne peger til tider i meget forskellige retninger, hvilket også afspejler de

refleksioner og faglige udgangspunkter, forfatterne har. Det afspejler også, hvordan området generelt betragtes, både politisk, i pressen og i al almindelighed.

Noget af det, der står tilbage, er, at psykologerne arbejder vidt forskelligt med forskellige mennesker! Hvilket jo er en kvalitet ved ordningen, der dermed adresserer forskellige mennesker med forskellige problemer. Samtidig peger antologien på, at ordningen i høj grad rammer sin målgruppe. Noget, der er fælles for teksterne, er, at de alle forholder sig til den stigmatisering, som mennesker i prostitution oplever: at der er tale om en vanskelig proces for mange, som forlader prostitution, og at man som regel må acceptere "de små skridts metode".

Tak til alle involverede forfattere, fotograf og redaktør – og god læselyst!

Ole Thomsen

Oktober 2010

Det faglige område Prostitution og Overgreb, Servicestyrelsen

INDLEDNING

Af Mogens Holm Sørensen, konsulent i Servicestyrelsen

Kompetencecenter Prostitution blev etableret i 2005. Psykologordningen, der indeholder gratis psykologbehandling, er et af de forskellige tilbud, som kompetencecentret har til prostituerede og tidligere prostituerede. Psykologordningen havde pr. 1. juli 2010 haft 124 brugere. Ved siden af psykologtilbuddet har kompetencecentret en række andre sociale tilbud til målgruppen. Psykologordningen er den eneste ordning under kompetencecentret, hvor kompetencecentret selv kan visitere og betale for, at andre yder en behandlingsindsats for målgruppen. Psykologtilbuddet gives anonymt, og der er ikke krav om, at man tidligere, senere eller samtidigt skal modtage andre tilbud fra kompetencecentret.

Kompetencecentret yder selv forskellige sociale tilbud som fx opsøgende socialt arbejde på massageklinikker i hele landet, telefonrådgivning, samtaleforløb, bisidderfunktion og generel rådgivning og vejledning til målgruppen. Ud over prostituerede og tidligere prostituerede har kompetencecentret bl.a. tilbud til prostitutionskunder og pårørende til prostituerede og prostitutionskunder. Ligeledes kan kommuner rekvirere kompetencecentret til rådgivning og undervisning om prostitution og sagsbehandlingen af prostituerede.

Kompetencecenter Prostitution blev etableret som konsekvens af regeringens handlingsplan "Et andet liv". Udgangspunktet for handlingsplanen og for Kompetencecenter Prostitution er, at prostitution forstås som et socialt problem. Uanset de mange synspunkter, der præger debatten på området, er der enighed om, at der bliver set ned på prostituerede (at prostituerede bliver stigmatiserede). Det betyder, at de ofte skjuler, at de prostituerer sig, og at flere af dem dermed kommer til at leve et dobbeltliv, hvor de ikke kan fortælle, hvad de beskæftiger sig med, og hvordan de tjener penge. Flere prostituerede er nødt til at opdigte historier. Der kan være stor forskel på, hvordan stigmatiseringen påvirker de enkelte prostituerede. Men der er tale om, at prostituerede generelt løber en risiko for at blive socialt isolerede/marginaliserede. Risikoen for, at prostituerede bliver socialt udstødte, er reel. En del prostituerede oplever store problemer med stigmatiseringen, mens andre har fundet måder at håndtere det på. Kompetencecentrets indsats går ud på at støtte de personer, der har problemstillinger relateret til prostitution, og som ønsker denne støtte.

At prostitution betragtes som en social problemstilling betyder, at prostituerede indgår i de handlingsplaner, der eksisterer for de mest udsatte sociale grupper. Der-

med er der givet muligheder for, at kommuner gennemfører en særlig social indsats overfor målgruppen.

Det overordnede mål for kompetencecentret er at arbejde for at minimere de problemstillinger, som stammer fra prostitution. Udgangspunktet er en socialfaglig indsats, der inddrager andre faglige vinkler i det omfang, det er muligt og hensigtsmæssigt. Herunder er det formålet at *forebygge* prostitution ved at arbejde på at oplyse om de problemstillinger, som knytter sig til prostitution, at gennemføre en *skadesreducerende* indsats, som har til formål at oplyse, rådgive og vejlede om de forskellige psykiske og sociale risici, der er ved prostitution. For det tredje er formålet at *støtte prostitutionsophør* for personer, der ønsker det.

Psykologordningen virker primært i relation til at understøtte de to sidstnævnte formål. Dvs. at den primært virker skadesreducerende og som støtte til personer, der ønsker at forlade prostitution. Det skadesreducerende aspekt ligger i, at personer, som er i prostitution, bl.a. kan få psykologtilbuddet. Det gives, uanset om de ønsker at forlade prostitution, eller om de ønsker at fortsætte med at prostituere sig. Psykologtilbuddet gives samtidig til personer, der enten er holdt op med at prostituere sig, eller som er på vej til at holde op med at prostituere sig. Uanset hvilken af målsætningerne, man knytter tilbuddet op på, er det væsentligt, at tilbuddet gives til personer, der har en prostitutionserfaring, og at der er tale om personer, som er motiveret for at få psykologhjælp.

11 timers psykologhjælp

Psykologordningen består i et tilbud om 11 timers gratis psykologhjælp. Brugere har mulighed for at få tilbuddet forlænget med 11 timer mere, hvis psykologen og kompetencecentret finder det hensigtsmæssigt eller nødvendigt.

Psykologerne kommer fra hele landet. Der er etableret et landsdækkende netværk for psykologerne, som deltager i ordningen. Intentionen med netværket er at give psykologerne informationer om prostitution, samtidig med at psykologerne får muligheder for gensidig erfaringsudveksling. Indtil videre er det planlagt, at psykologernes netværk mødes årligt.

Samtidig med det opsøgende arbejde på massageklinikkerne annoncerer kompetencecentret på nettet med tilbud til prostituerede. Henvendelserne til psykologordningen kommer via disse to former for kontakt med prostituerede. En del af dem, der selv henvender sig for at få psykologhjælp, ønsker og får udelukkende psykologtilbuddet, mens andre viser sig at have behov for andre former for støtte, rådgivning og vejledning. En del har således samtidig fået andre tilbud fra kompe-

tencecentret i form af fx samtaleforløb. Det er en ny udvikling, at flere henvender sig udelukkende for at få psykologtilbuddet, uden at de i forvejen er i kontakt med kompetencecentret. Udviklingen kan skyldes flere forhold fx den kontinuerlige indsats, hvor kompetencecentret besøger massageklinikkerne en eller flere gange årligt. Samtidig er der løbende opmærksomhed på kompetencecentret via udgivelser og presseomtale. En del brugere hører også om kompetencecentret via andre. Primært har brugerne af psykologordningen hørt om tilbuddet via de opsøgende medarbejdere (58 personer) eller via andre fagpersoner som fx læger eller sagsbehandlere i kommuner (31 personer). 18 personer har hørt om psykologordningen via personligt netværk.

Det er vanskeligt at opstille konkrete kriterier for hvem, der skal have gratis psykologhjælp via ordningen. Da Kompetencecenter Prostitution blev etableret, var det intentionen at målrette tilbuddet til personer, der fik psykologiske problemstillinger, som direkte stammede fra prostitution. Den nyeste viden på området peger dog på, at det kan være vanskeligt at finde frem til, hvilke problemstillinger, der entydigt kan tilskrives prostitution. Prostitution kan således være en af flere årsager til prostitueredes psykologiske problemstillinger. Samtidig går en del personer ind i prostitution på et tidspunkt, hvor de i forvejen har en række forskellige psykiske problemer. I praksis har ordningen udviklet sig sådan, at psykologtilbuddet gives til personer, der både har psykiske problemer og som er eller har været i prostitution.

Hvem har fået tilbuddet?

Det er primært kvinder, som har fået bevilget psykologhjælp via ordningen. Kun fem af bevillingerne er givet til mænd.

Mindst 64 af brugerne var på det tidspunkt, da de fik bevilget tilbuddet, stoppet med at prostituere sig. Dvs. at tilbuddet også i praksis både retter sig til prostituerede og tidligere prostituerede. I princippet kan der være tale om to forskellige grupper med forskellige problemstillinger. Men den viden, vi har om prostitution, peger på, at der kan være tale om en lang proces, når personer skal ud af prostitution. Fx er det ikke ualmindeligt at genoptage prostitutionen. Der kan være mange årsager. Fx nævnes ofte pengemangel, manglende netværk og muligheder for at komme ind på arbejdsmarkedet. Samtidig kan der være en del forskellige psykiske faktorer, som spiller ind.

I visitationen, der foretages af en medarbejder ved kompetencecentret, bliver der spurgt ind til, hvilke medvirkende årsager eller problemstillinger, de enkelte har, og som kan være relevante at arbejde med i et psykologforløb. Der er tale om lukkede svarkategorier, hvor det har været muligt at sætte flere krydser:

- 80 har sat kryds ud for problematikker, der handler om vanskeligheder ved at have gode, nære og stabile forhold til andre.
- 71 har sat kryds ud for problemstillinger, der handler om at sætte grænser og mærke andres.
- 68 har markeret ud for kategorien med problemstillinger vedr. ægtefælle/partner/kæreste.
- 67 afkrydsede ved forholdet til egen krop.
- 66 har sat kryds ved koncentrationsbesvær og
- 63 ved seksualitet

Om brugerne ved vi at:

- Ca. halvdelen (64) har børn (fem har ikke svaret på spørgsmålet).
- 55 har en kæreste/partner.
- 60 har oplyst, at de ikke har nogen kæreste/partner.
- Ud af de 117 borgere er 26 i arbejde.
- 23 er under uddannelse.
- 66 er ikke i arbejde (to har ikke besvaret spørgsmålet).
- Ordningen bruges primært af personer med dansk baggrund. 103 af borgerne er af dansk oprindelse.
- Fire er fra et andet nordisk land.
- Tre fra et ikke-nordisk EU land.
- Syv kommer fra et andet land.
- 91 af brugerne har allerede tidligere modtaget en eller anden form for behandling, fx i form af psykiatrisk behandling, psykologbehandling eller via selvhjælpsgrupper.

Antologiens forfattere

Mogens Holm Sørensen, konsulent i Servicestyrelsen.

Har siden 2003 arbejdet med vidensindsamling på prostitutionsområdet.

Ingrid Lüttichau, socialfaglig medarbejder i Servicestyrelsen.

Cand.mag. i Kultur- og Sprogødestudier og MA i Cultural & Social Theory.

Har siden 2008 været opsøgende medarbejder i Kompetencecenter Prostitution.

Susanne M. Hammelboe, socialfaglig medarbejder i Servicestyrelsen.

Socialrådgiver og familieterapeut med psykoterapeutisk uddannelse.

Har siden 2005 været opsøgende medarbejder i Kompetencecenter Prostitution.

Brita Collaitz, cand.pæd.psych.aut., privatpraktiserende psykolog, Aalborg.
Speciale: børn, voksne, familier og konflikthåndtering.

Dorthe Løyche, cand.psych.aut., privatpraktiserende psykolog, Århus/København.
Har i 15 år arbejdet med temaer relateret til prostitution. Yder individuel psykoterapi og undervisning.

Liselotte Rosenkvist Jensen, cand.psych.aut., privatpraktiserende psykolog, København.
Særlige arbejdsområder: akutte og gamle traumer som fx vold, overgreb og ulykke.

Birgitte Lieberkind, cand.psych.aut., privatpraktiserende psykolog, København.
Arbejder med individuel terapi, parterapi, gruppeterapi og supervision.

MAN FORTÆLLER IKKE PSYKOLOGEN ALT

INTERVIEW MED BRUGERE AF PSYKOLOGORDNINGEN

Af Mogens Holm Sørensen, konsulent, Servicestyrelsen

Igen og igen hører jeg folks holdninger til prostitution – folk, der ved noget, og folk der ikke ved noget som helst om prostitution.

Ofte er det mit klare indtryk, at holdningerne stammer fra indlevelsesevnen – vore empatiske evner frem for konkret viden. Man hører om prostitutionens indhold: sex – mange forskellige slags sex. Seksuelle aktiviteter som man ikke nødvendigvis selv ville lægge krop til, fordi det ikke stemmer overens med ens egen seksualitet, og så tager man afstand og synes heller ikke, at det er noget for andre. Men seksualitet er forskellig. Det er forskelligt, hvad vi har lyst til. Navnlig er det forskelligt, hvordan vi føler, når vi hører om det.

Jeg har i årenes løb gennemført en del meget forskellige interview. Det er altid spændende at møde mennesker og at få deres fortællinger. Jeg har altid syntes, at det at lukke andres verden op og at få lov til at kigge indenfor var en gave. Sådan har det også været med de følgende interview. Men samtidig har det også været anderledes. Jeg blev under interviewene ramt af en række stemninger og indtryk, der påvirkede mig som interviewer. Heldigvis var jeg opmærksom på disse påvirkninger under interviewene, hvilket gjorde, at jeg kunne forholde mig til dem – holde dem ud i strakt arm. Jeg kunne sidde og blive temmelig ked af det, føle mig stærk eller blive vred, uden at jeg helt vidste hvorfor. Det lå ikke nødvendigvis i det, der blev sagt. Det var oplevelserne, jeg fik.

Jeg blev klar over, at det handlede om noget inden i mig selv. Følelserne havde i hvert fald intet med de interviewede at gøre. Hvor jeg blev lidt ked af det, kunne jeg se, at den interviewede slet ikke blev berørt. Hvor jeg blev vred, sad den interviewede med et smil. Følelsesmæssigt befandt vi os i hver sin verden. Jeg brugte måske min empati. Men min empati var defekt eller utilstrækkelig.

En anden af de udfordringer, jeg derfor har haft ved disse interview er, at jeg hele tiden har været på jagt efter en mening med tingene. Lidt ligesom når man læser en

krimi, hvor det hele tiden handler om at finde et plot og at få skabt orden og mening. Sådan sad jeg hele tiden med interviewene med spørgsmål som: Hvorfor gjorde hun det? Hvilken betydning har det haft, Hvordan er de forskellige årsag/virkningssammenhænge? Og det, jeg risikerede i disse interview, var, at jeg holdt op med at spørge, når jeg fandt min egen forklaring i stedet for at spørge videre og få et ordentligt billede af den interviewede. Det er nok dér, psykologen graver videre.

Min advarsel til læseren er at holde empatien lidt ud i strakt arm. Et væsentligt formål med interviewene er at bidrage til en forståelse af brugerne.

De fire personer er anonymiserede i denne fremstilling. Årsagen er bl.a. det stigma, der er forbundet med at træde frem som prostitueret. Samtidig er det ikke meningen, at teksten skal portrættere enkelte personer men derimod vise deres problemstillinger og deres udbytte – eller mangel på samme – af psykologordningen.

De fire interviewede er meget forskellige. De bor vidt forskellige steder i Danmark. De tre er kvinder, og en enkelt er mand. To er i tyverne, én midt i fyrrerne og én er omkring 50. De er alle holdt op med at prostituere sig. Formentlig kommer de ikke tilbage i prostitution. Når jeg skriver formentlig, er det fordi, flere af dem udtrykker, at prostitutionen stadig trækker i dem. Selvom de godt ved, at de får problemer i prostitution, er der altså noget, der hiver i dem for at komme tilbage i prostitution.

De fire har vidt forskellige sociale baggrunde og fortæller meget forskelligt om deres opvækst. Årsagerne til, at de har prostitueret sig, er også vidt forskellige. Selvfølgelig er der også forhold, der er ens for de fire. Det er vigtigt at bemærke, at det, der er ens, går på tværs af kønnet. Den ene mand, som deltager, skiller sig altså ikke på nogen måde ud. De interviewedes problemstillinger i relation til stigmatisering er fx ens. De har alle skjult deres prostitution og haft problemer med det.

Karin

Jeg interviewede Karin i hendes lejlighed i et villakvarter. Jeg følte mig ubetinget velkommen og havde en oplevelse af, at Karin havde tænkt en del over, hvad hun ville sige. Hun havde noget vigtigt at fortælle mig. Jeg havde ikke talt med Karin særligt længe, før jeg havde oplevelsen af en stærk kvinde med en stor portion vilje og stædighed.

“At jeg skulle prostituere mig lå ligesom lige for,” fortalte Karin mig. Hun er en af flere søskende, der er blevet misbrugt som barn af sin onkel, som ofte passede børnene. Onklen lod også nogle af sine venner misbruge børnene. I Karins søskendeflok har der aldrig været nogen særlig nær eller god kontakt. Selv om flere altså har samme

oplevelser fra barndomshjemmet, har de ikke talt om det. Og dog. Der var et tidspunkt, hvor hun godt kunne tale med en af de andre om overgrebene og om onklen. Men det er længe siden. I familien bliver den slags fejtet ind under gulvtæppet. “Prostitution er noget, der sker for grimme piger i København.” Det kan godt være, at flere af hendes søskende ved, hvad hun har været udsat for af onklen og hans venner. Det kan oven i købet godt være, at nogle af dem ved, at hun har prostitueret sig, men man snakker ikke om det. Heldigvis har hun en kusine, som hun kan tale med. Kusinen ved, hvad hun har været igennem. De kan godt tale om det. Ellers er der ingen.

Karins første oplevelser på en massageklinik var som telefondame/kaffedame og bagefter enkelte gange som prostitueret. Men hun stoppede hurtigt, fordi hun syntes, det var for ulækkert. I ungdommen havde hun en række forskellige småjobs, indtil hun fik et alkoholmisbrug og begyndte at prostituere sig på gaden. Hun stoppede dog efter ca. halvandet år. Alkoholmisbruget har betydet at hun kunne få verden omkring sig på afstand, og at hun kunne holde sit liv og prostitutionen ud.

For Karin var det vanskeligt at forlade prostitution. Ikke alene fordi hun har været i prostitution i mange år, og at prostitutionen derfor er en del af hendes hverdag, men også fordi miljøet kan være svært at forlade. Karin blev i prostitution, længere end hun selv ville, fordi hun blev tilbudt forskellige goder som fx “gratis” vagter, hvor hun ikke skulle afholde de almindelige udgifter til driften af massageklinikken. Da hun fortsatte med at ønske at komme ud af prostitution, endte det med trusler og gæld i miljøet. Også disse oplevelser har sat sig hos Karin. Hun er heldigvis kommet ud af sin gæld og kan leve uden at skulle gemme sig for miljøet.

Karin er vant til at klare sig selv. At opsøge hjælp fra kompetencecentret var ikke det, der lå lige for. Hun havde hørt om kompetencecentret fra en anden tidligere prostitueret, som hun stadig har kontakt med. For Karin skulle der en større krise til, før hun opsøgte hjælpen. Karin oplevede krisen i form af et massivt alkoholmisbrug kombineret med samlivet med en voldelig mand. Hun kredsede mange gange om telefonen, før hun endelig tog kontakt.

Overhovedet at opsøge hjælp var en overvindelse. Det næste var at skulle have psykologhjælp. Den opsøgende medarbejder blev ved med at insistere. Karin får det til at lyde lidt som om, hun gik med til det med psykologen for at stille den opsøgende medarbejder tilfreds. Hun har aldrig før set sig selv som en, der skulle hen til en “hjernevrider”. Der blev indgået en aftale med psykologen, og Karin fortæller, at havde den opsøgende medarbejder ikke hentet hende og fulgt hende hen til psykologen, var hun aldrig kommet derhen.

Hos psykologen var der stille. “Psykologen sagde ingenting, og det gjorde jeg heller ikke. Og så sad vi der.” Karin fortsætter: “Men man kan jo ikke blive ved med ikke

at sige noget.” Det var psykologen, der fik Karin til at vælge alkoholen fra. Hun bad Karin om at forholde sig til alkoholen. Karin blev bevidst om, at hun kunne vælge at lade være med at drikke. Karin fortæller, at hendes barndom er skyld i, at hendes liv har udviklet sig, som det har. Overgreb og svigt i opvæksten. Hun tilgiver ikke nogen noget, tværtimod er hun vred, og det bliver hun ved med at være. Karin fortæller, hvordan hun ser, at flere andre, som hun har kendt i prostitution, ville have kunnet få noget ud af at gå til en psykolog. Og hun siger, at hun selv skulle have været til psykolog for mange år siden. Men både Karin og jeg kan ikke lade være med at trække lidt på smilebåndet. Hun skulle jo næsten trækkes hen til psykologen. Hendes modstand mod at få hjælp og hendes holdninger til psykologer har fyldt for meget til, at hun tidligere i sit liv kunne have modtaget det.

Karin stoppede med at gå til psykologen, mens hun stadig havde et par timer tilbage. På det tidspunkt havde hun fået vendt det, som hun skulle have bearbejdet. Nu kan hun for det meste klare problemerne – eller det jeg vil kalde skeletterne i hendes skabe – ved at stampe i gulvet og gå sig en tur – en lang tur. Noget af det, hun har fået ud af at gå til psykolog er, at hun kan stå op om morgenen, se sig selv i spejlet og tænke, at i dag bliver en god dag. Hun har fået følelsen af at være et menneske, og det betyder noget.

Janne

Janne er en kvinde, der har styr på ordene og en helt masse andet. Også hende møder jeg i hendes hjem. Der er gang i meget på samme tid: radio, fjernsyn og et barn, der er forkølet, og som derfor måtte blive hjemme i dag. Janne er en aktiv kvinde, der kan multitaske. Vi ender i køkkenet, hvor der opstår en form for oase, og hvor jeg tror på, at der er stille nok til, at jeg kan høre, hvad vi siger på båndoptageren bagefter. Et sted hvor Janne sagtens kan koncentrere sig om at blive interviewet. Selv om interviewet af og til kommer ud af kurs, og vi kommer til at diskutere politik, og vi afbrydes af en lille sulten pige, der er syg, og som også lige skal have lidt opmærksomhed. Og en mobiltelefon, der ringer et par gange, hvor nogle andre lige skal have lidt beskeder.

Også Janne har været udsat for overgreb i barndommen. Det var Jannes far. Janne fandt i barndommen ud af, at hun kunne skaffe sig opmærksomhed via seksualiseret adfærd. “Hvis det hele blev lidt for kedeligt, og jeg ikke fik nogen bekræftelse, så kunne jeg jo altid spille på det seksuelle.” Som teenager brugte hun sin seksualitet til at få opmærksomhed og bekræftelse. De seksuelle signaler gav hende en form for status. Janne var dygtig i skolen, men manglede alligevel en form for bekræftelse. Også for Janne var det at prostituere sig noget, der lå lige for. Sex fyldte i forvejen temmelig meget i hendes liv.

Janne prøvede ligesom Karin at prostituere sig i slutningen af teenageårene. Selv om hun oplevede, at hun var erfaren og havde prøvet en del på det seksuelle område, mødte hun en mandlig seksualitet, som var alt for voldsom. Hun blev chokeret – det var for ulækkert og hun holdt derfor op efter at have haft ganske få kunder. Men alligevel vendte hun tilbage til prostitution senere. Det skete i forbindelse med, at en veninde i prostitutionsmiljøet tog hende med og fortalte hende om, hvor let det var, og hvor mange penge, man kunne tjene. Og det var let, konstaterede Janne. Det var ikke noget problem at lukke af og at få penge for at have sex med en mand.

Janne skulle ligesom Karin opleve en krise, før hun søgte hjælp hos kompetencecentret. Janne blev af nogle venner opfordret til at kontakte centret. Janne var på det tidspunkt indlagt efter andet selvmordsforsøg og ramt af et pillemisbrug. “Jeg var så langt ude, som man kan komme.” Janne har været inde og ude af prostitutionen i mange år. Og hun karakteriserer selv sin tilbagevenden til prostitution som en form for selvdestruktiv trang. Om det er hende selv eller psykologen, der har givet hende begrebet “Selvdestruktion”, er helt ligegyldigt. Det er en sandhed for Janne. “Noget af det, en psykolog kan, er at hjælpe en med at sætte ord på tingene.” Det er vigtigt for Janne, for det er via ordene, at hun bliver i stand til at reflektere.

Og så handler det for Janne om at finde tilbage til den personlighed, der ligger før overgrebene. “Det handler om at komme hjem til sig selv. Det handler om at finde tilbage til sig selv”. Det handler om at finde den personlige kerne. Selvfølgelig har hun de erfaringer og oplevelser med, som hun har fået. Janne har gennemført to gange 11 timers psykologhjælp, og hun oplever, at hun er kommet langt. Hun vil fortsætte med at gå til psykolog udenfor kompetencecentrets ordning. Det skal være hos den samme psykolog. Hun forventer, at det i høj grad handler om gentagelser. Men det skal også til. For Janne oplever, at hun gentager sine handlingsmønstre. Det er her, hun kommer ind på det selvdestruktive mønster, der skal brydes. Det er en stor udfordring.

Janne oplever, at hendes mor ikke helt har levet op til det, en mor bør være. Hun har ikke beskyttet Janne i forhold til overgrebene. Moderen ved godt, hvad Janne har været udsat for. Janne forstår ikke, hvorfor moderen ikke har grebet ind. Men hun har alligevel tilgivet sin mor. Ellers kommer Janne ikke overens med sig selv. At give moderen tilgivelse giver frihed for Janne. Hun mener, at man skal tale om tingene. Moderen nægter at tale om det, der er sket i Jannes barndom. Det forstår Janne ikke. Men det er heller ikke nødvendigt. At tilgive er ikke det samme som at forstå og at acceptere andres måder at gøre tingene på, forklarer Janne mig. For Janne er det vigtigt, at man tager hånd om sig selv, og at man giver sig selv omsorg. Og hun læner sig tilbage og sender mig et af sine store smil hen over kaffekoppen.

Janne fortæller mig, at noget af det, der er vigtigt for hende at lære, er at være til stede her og nu. At kunne glæde sig over sin hverdag. At kunne være glad uden at

skulle drikke alkohol, tage stoffer, gå ud at købe noget eller blot at foretage sig noget som helst. At have fokus på ens egne følelser. I prostitution drejede alting sig altid om alle andres følelser. Det handlede ikke om, hvad hun havde lyst til. Janne oplevede, at hun hele tiden var på jagt efter noget. Det, hun er ved at lære, er at være i ro og at finde sig selv.

Pernille

Også Pernille interviewer jeg i hendes hjem. Jeg har efterhånden været langt omkring. Pernille har styr på sine ting. Hun er en ung og meget selvbevidst kvinde, der er venlig og giver et fast håndtryk. Man bliver budt velkommen, men der er en distance. Man får ikke alt at vide. Ret hurtigt får jeg et par ting at vide, som Pernille ikke ønsker, at vi skal snakke mere om. Vi kan nævne dem, men hun holder fast i sin grænse. Det er helt fint med mig, og det er heldigt, for Pernille agter slet ikke at diskutere det. Jeg har det godt med den måde, Pernille sætter grænser på.

Pernille fortæller om en uproblematisk opvækst i en lidt større kernefamilie. Pernille fik dog en del problemstillinger ind på livet i sin tidlige voksenalder. Hun oplevede, at kæresten, som hun beskriver som den eneste ene, forlod hende. Samtidig blev hun udsat for et overfald, hvilket betød, at hun mistede et job, som hun var meget glad for. Problematikkerne med job og kæreste udløste en krise for Pernille.

Pernille manglede penge. Hun kiggede i annoncer og fandt en massageklinik. Pernille kan ikke sætte ord på, hvorfor hun valgte at sælge sex. "Jeg aner det ikke! Det var det, der faldt mig ind." Efterhånden som samtalen skrider frem, får jeg det indtryk, at det handler om hendes syn på sig selv i den krisesituation, hun befandt sig i. Hun så sig selv som mere eller mindre værdiløs. Hun blev ligeglad med sig selv. Med tabet af kæresten og arbejdet havde hendes liv tabt mening og hun havde tabt en stor del af hendes identitet.

Pernille har lært, at man skal være stærk. Man skal ikke vise følelser. Pernille søgte hjælp hos kompetencecentret, fordi hun havde set centrets informationsmateriale på en klinik. Hun fik ret hurtigt en god kontakt med en opsøgende medarbejder. Pernille beskriver selv sin krise som sit livs største. Hun kunne slet ikke holde ud at prostituere sig længere. Hun måtte væk fra det. Men det var svært.

Den opsøgende medarbejder anbefalede psykologtilbuddet. Overhovedet at søge hjælp hos kompetencecentret var grænseoverskridende for Pernille. At få psykologhjælp var måske endnu værre. Man skal jo være stærk. Men Pernille havde samtidig erkendt, at hun ikke bare kunne klare alting selv. Psykologer gør ingenting. "Det må være verdens letteste job. Man skal bare sidde og lytte til, hvad folk siger og så spørge

ind. Det kan enhver da finde ud af," siger Pernille med et stort smil på læberne. Det er lidt hårdere sagt, end det er ment. Pernille mødte op hos psykologen, og så blev der ellers ikke sagt noget. "Jeg er nemlig rigtig god til at være stille," siger Pernille. Det fik hun ikke ret meget ud af. Det, Pernille fortæller mig, er, at hun har brug for en person, der skubber til hende. En person der stiller nogle krav, og som fortæller hende, at hun skal gøre noget. Det får man altså ikke hos en psykolog. I hvert fald ikke den psykolog, Pernille kom hos.

Men efterhånden som samtalen skrider frem, viser det sig, at Pernille ikke kun har været stille hos psykologen. Der er alligevel blevet talt om Pernilles krise, hvor kæresten gik, og om overfaldet. Hvor meget, psykologen egentlig har betydet for Pernille, er vanskeligt at sige. Men noget tyder alligevel på, at der er kommet lidt ud af psykologbesøgene. Pernille mener selv, at hun måske er kommet hos psykologen fem eller seks gange.

Da Pernille første gang mødte den opsøgende medarbejder, var hun i høj grad præget af angsten for at blive genkendt. Pernille har en oplevelse af, at det er synligt, at hun har været prostitueret. Som om hun går rundt med et stort stempel i panden, hvorpå der står prostitueret. Hendes angst for at blive genkendt er reel. Hun kan møde tidligere kunder på gaden. Men Pernille fortæller mig, at hun også ligner en prostitueret. Jeg forstår hende slet ikke. Overfor mig sidder en velklædt, veltalende attraktiv ung kvinde. Men det er først, da interviewet er slut, og jeg er ved at sige farvel, at jeg får fortalt hende, at hun let kan passere mig på gaden, uden at jeg ville få en den tanke. Angsten har betydet, at Pernille har isoleret sig. Hun har haft svært ved at befinde sig i det offentlige rum. Det har givet en del problemer. Men hun er på vej og kommer stadig mere ud.

Ingen ved, at Pernille har prostitueret sig. "Det ville dem der kender mig aldrig tro" siger hun, så jeg ikke er i tvivl. Pernille er ikke i stand til at fortælle mig, hvordan hun fik ideen til at prostituere sig. Men på en måde var det bare logisk for hende på det tidspunkt. Pernilles prostitution ligger nogle år tilbage. Hun var i prostitution i nogle få år.

"Jeg kunne blive en god skuespiller," siger hun. I prostitution handler det om, at man spiller en rolle, og at man sørger for at tilfredsstille andres behov. "Det var jeg god til," siger hun. Men det blev svært i længden ikke selv at have nogen behov og samtidig begyndte hun at føle lede ved berøringerne. "Mænd er kun ude på at få sex."

Pernille har en uddannelse. Men hun kan ikke bruge den til noget. Vi snakker løst og fast om hendes prostitution, hvor hun har været meget bevidst om at fastholde sine grænser. Det handler om, hvilke forskellige slags sex, hun ville være med til, og hvor kunderne ikke skulle røre ved hende. Men hendes forskellige jobs forud for prostitutionen har også haft med grænser at gøre. I det mindste har de det, når jeg hører, hvordan hun beskriver dem. Måske er der et tema, som hun åbenbart ryger ind i hele

tiden. Noget, der handler om grænser. Her slutter interviewet. Vi lader billedet stå. Lige nu kan vi vist bare konstatere, at sådan er det.

Peter

Peter møder mig på mit kontor. Han kommer lidt før tid, og jeg har ikke lige fundet båndoptageren og interviewguiden frem. Han er hurtigt indenfor døren, og det virker, som om han allerede har været der længe. Det er rart. Han virker som en ret tjekket ung fyr, der har styr på tilværelsen. Peter tænker, før han taler. Han har et solidt ordforråd, men det handler ikke om at fyre hurtige svar af. Peter har vanskeligt ved at tale om prostitution, fortæller han mig. Men det er bestemt ikke min oplevelse. Senere finder jeg ud af, at det er fordi, han skammer sig og fordi, han synes at prostitution er ækelt. Vi sidder med et bord imellem os. Vi sidder med siden til hinanden. På den måde kan vi sidde og se lidt ud af vinduet frem for at se på hinanden. Peter har før fortalt, at han har solgt sex, men det er ikke noget, der sker tit. Det er kun en enkelt ven og den nærmeste familie, der ved noget.

Peter beskriver en opvækst i en større familie. Peter tænker sig om og siger: "Jeg manglede ikke noget. Altså ting. Jeg fik ting i stedet for følelser." Samtidig beskriver han sig som det barn, der var til overs. Peter var udenfor som barn. Peter blev mobbet.

Da Peter blev teenager, gik han som så mange andre på internettet. Samtidig eksperimenterede han med sin seksualitet og fandt ud af, at han var tiltrukket af mænd. Peter fortæller mig, at det egentlig ikke var noget, han nogensinde havde tænkt over. Han oplevede det som noget helt naturligt, at han var homoseksuel. Under samtalen kommer han ind på, at det måske også var derfor, at han blev mobbet som barn. Internetaktiviteterne resulterede i en del kontakter og i, at han fik tilbudt penge for sex. Han tænkte hvorfor ikke, det var også lidt spændende. Også Peter oplevede, at det var let i begyndelsen. Og han blev derfor ved i en længere periode. Men efterhånden som han blev ældre, udviklede han en lede ved de seksuelle kontakter. Peter fik et misbrug. Til sidst kom en del bizare kundeoplevelser, der betød, at Peter stoppede. I den periode mistede han jobbet og blev indlagt på psykiatrisk afdeling grundet misbruget.

Det er ikke alt, psykologen får at vide. En del af de lidt mere voldsomme episoder, som Peter har oplevet i prostitution, fortæller han ikke til psykologen. Her bruger han i stedet den opsøgende medarbejder, der kender prostitutionsmiljøet bedre og som er vant til at høre den slags. Peter har en række problemstillinger: han oplever, at han har svært ved at blive ren og vasker sig derfor ofte, han har vildt svært ved spejle, han har haft en del paranoia måske grundet misbruget, han genoplever nogle af de værste episoder fra prostitutionen i flashbacks, fx når han genkender en kunde, en lugt eller noget musik og han har haft spiseforstyrrelser.

Peter har lidt en del af angsten for at blive genkendt som prostitueret. Samtidig har han haft svært ved at få et parforhold efter prostitutionen. Peter kæder det sammen med sin oplevelse af mænd. Også han oplever, at mænd udelukkende er ude efter sex. Han har en oplevelse af altid at skulle betale mænd med sex. Samtidig har han problemer med grænser. Det har Peter haft lige siden den tidligste ungdom. Det er også en af grundene til, at det er svært med parforhold. Peter har lyst til intimiteten men ikke nødvendigvis sex hele tiden. "Jeg kan ikke være i et forhold" siger han. For mig lyder det som om, at et optimalt parforhold for Peter lige nu ville være et parforhold uden sex. Vi griner lidt, og Peter siger, at det jo slet ikke er sjovt! Jeg fornemmer klart, at noget af det, Peter er ude på, er at få genetableret kontakten med sin egen seksualitet.

Peter bebrejder sig selv, at tingene har udviklet sig, som de har. Hvorfor ved han faktisk ikke helt. Han har en nogenlunde relation til sin familie. Han har faktisk lyst til at lære sine forældre at kende nu. Han har et job, hvor kollegaerne er glade for ham, og hvor de siger det. Men som jeg oplever Peter, så savner han intimiteten og nærheden.

Hvad sker der nu?

Alle fire interview stopper ved døren ind til psykologen! Det gør de, fordi det, der sker mellem dem og psykologen, er helt og aldeles deres eget rum. Jeg får som interviewer nogle overskrifter men så heller ikke mere. Der er tale om et skarpt afgrænset rum, som de kan gå ind i. Det er mit klare indtryk, at de alle fire har profiteret af tilbuddet. Og det er mit klare indtryk, at jeg ikke får særligt meget at vide om, hvad der konkret foregår mellem dem og psykologen. Og det er også godt. Men jeg har fået lidt at vide. Fx at det er et sted, hvor dagsordenen sættes i tavsheden. Og et sted, hvor man kan få sat ord på noget, man ikke kunne sige i forvejen – selv om man har et stort ordforråd... Jeg har også fundet ud af, at det er et rum, hvor brugerne i høj grad oplever, at de sætter dagsordenen. Samtidig med at psykologen sætter struktur på.

Både i disse interview og i andre sammenhænge, hvor prostitution indgår, forekommer ofte det samme spørgsmål: Er der tale om problemer opstået i prostitution, eller er der tale om problemstillinger, der stammer fra tiden før prostitution? Disse interview giver ikke et entydigt svar. Jeg har talt med de interviewede om, at prostitutionen måske fører til nogle ensartede problemer. Fx har de alle oplevet problemstillinger forbundet med mænd, som udelukkende fokuserer på at få sex. Samtidig har det også været forskelligt, om de fx har fået misbrugsproblemer eller ej. Om de er blevet angste for det offentlige rum eller ej. Måske forstærker prostitutionen problemstillinger fra den enkeltes fortid. Måske er der tale om en kombination af mange forskellige forhold. Jeg tror langt fra, at jeg er færdig med at spørge.

DET FØRSTE MØDE

VEJEN UD AF PROSTITUTION KRÆVER MOD,
STYRKE OG MULIGHEDER

*Af Ingrid Lüttichau og Susanne M. Hammelboe,
socialfaglige medarbejdere, Servicestyrelsen*

Kompetencecenter Prostitution har eksisteret i snart fem år, og 124 kvinder og mænd (pr. 1.7. 2010) har benyttet sig af tilbuddet om gratis og anonyme psykologsamtaler, og interessen for tilbuddet er stigende.

Det har været en lang proces at få kendskabet til Kompetencecenter Prostitution bredt ud i prostitutionsmiljøet i Danmark. Primært er det foregået ved, at vi har opsøgt landets massageklinikker og fortalt om vores tilbud. Ud over gratis psykologbehandling tilbyder vi bl.a. også hjælp til at tage kontakt til myndigheder, bisidderfunktion og oplysning om sikker sex og sundhed.

Når vi har fået kontakt med en prostitueret (eller en tidligere prostitueret), som ønsker vores hjælp i forbindelse med prostitution, har vi en åben snak om, hvad tilbuddet kan bruges til. Her forsøger vi fx at mane fordomme om at modtage psykologhjælp i jorden. Det kan være, at et psykologtilbud ikke umiddelbart virker relevant for vedkommende, men måske sker der noget i hans/hendes liv to år efter vores besøg: en krise i livet, en beslutning om at stoppe eller noget helt tredje, der gør det relevant at søge tilbuddet. At søge psykologhjælp er ofte en moden beslutning, og det kan tage lang tid, før man får ringet.

Anonymiteten

For en del af vores brugere har det stor betydning, at psykologordningen er anonym. Det kan være, at deres partnere eller deres bedste ven/veninde ved det, men en stor del af familien eller bekendtskabskredsen kender ofte ikke noget til det. En hel del prostituerede, bruger enorme mængder energi på at opretholde dobbeltlivet eller at hemmeligholde prostitutionen. De kan fx være bange for at gå til kommunen og fortælle om deres prostitution. De er bange for, at det kommer til at stå i deres journal, og at det kan have konsekvenser senere i deres liv. For dem, hvor hemmelig-

holdelsen af prostitutionen har fyldt meget, er der en frygt for "systemet", og det har derfor været meget vigtigt for os at forklare, at fordi Kompetencecenter Prostitution er statsligt, betyder det ikke, at vi deler informationer fx med deres kommune eller læge. De kan være bekymrede for, at lægen vil se ned på dem, eller at kommunen vil fjerne deres børn eller måske beskyldte dem for socialt bedrageri. Behovet for anonymitet blandt prostituerede er generelt. Anonymiteten bliver derfor også imødegået af andre med tilbud til prostituerede, fx af Københavns kommunes i deres Exitordning for prostituerede og af Bispebjerg Hospital, hvor Venereaklinikken tilbyder test for kønssygdomme.

Mange af de prostituerede, vi møder, er ikke vant til at søge om hjælp, og de er usikre på, hvordan de vil blive mødt, når de taler om prostitution. Det, at kompetencecenterets psykologordning er anonym, udtrykker samtidig en anerkendelse af denne barriere for at søge om hjælp. Anonymiteten skal i sig selv ses som et signal om, at psykologordningen imødekommer deres behov, og at det er trygt at henvende sig til kompetencecenteret. Alligevel sker det, at socialfaglige medarbejdere må garantere anonymiteten og redegøre for, hvordan ordningen bliver administreret, og at det ikke vil kunne spores nogen steder, at man er blevet visiteret til en psykolog gennem kompetencecenteret.

Visitationssamtalen

Når en prostitueret har henvendt sig for at søge psykologhjælp, gennemfører vi en visitationssamtale med vedkommende og en af os. Vedkommende vælger selv, hvor samtalen skal foregå: på kompetencecentrets kontor, på massageklinikken, privat eller et helt andet sted. Hensigten er at skabe den størst mulige tryghed og at tage hensyn til anonymiteten.

Udgangspunktet for samtalen er et visitationsskema, hvor vi spørger, hvor længe vedkommende har været i prostitution og hvilke følgevirkninger, han/hun oplever. Er det fx vanskeligt at sove og at have nære relationer? At have et sexliv? Vedkommende forholder sig til hvert punkt og reflekterer over, hvad der konkret opleves som et problem. For nogle kan det være første gang, de taler med andre om prostitution og om de følelsesmæssige aspekter, de oplever ved at være i prostitution.

Ofte får ansøgeren en klarhed over, hvad der er vanskeligt for vedkommende. Nogle spørger om, hvordan andre i samme situation har klaret det, og vi kan som regel fortælle, at der for os ofte er tale om genkendelige problemstillinger. Vi oplever, at det er af stor betydning for den enkelte ikke at være alene: at der er andre, der har været det samme igennem. Måske er det fx først i denne samtale, at vedkommende ser en sammenhæng mellem prostitutionen og hans/hendes problemer med at have andre

tæt på. Dette giver en større klarhed og forståelse af, hvilke konsekvenser prostitutionen har haft.

Trine, 38 år, fortæller, at hun tidligere har haft to-tre veninder, men at der ikke er flere tilbage.

Hun trak sig mere og mere fra dem, og til sidst gled det ud. Hun oplevede, at det var svært at skulle være følelsesmæssigt tæt på veninderne og samtidig holde på hemmeligheden om, at hun var i prostitution.

Trine har enkelte mandlige bekendte, for som hun siger, så kræver de ikke så meget af hende, som veninderne gør. Sammen med dem er det ok at tale om, hvad de har set i tv, eller hvordan maden smager uden at skulle ind på, hvordan hun egentlig har det.

Under visitationssamtalen går det op for Trine, at det er hendes liv i prostitution, som har gjort hende mere følelsesmæssigt indelukket og afvisende overfor tæt social kontakt med andre. Hun oplever en sorg over at have mistet sine veninder, men oplever omvendt også en lettelse over ikke at skulle give andre noget eller konstant at være på vagt i forhold til, om veninderne opdager hendes dobbeltliv.

Visitationssamtalen giver Trine og de andre brugere en større klarhed over, hvad der kan være relevant at arbejde med i psykologbehandlingen.

Når brugeren begynder hos psykologen, kan der fortsat være kontakt til den socialfaglige medarbejder fra kompetencecentret. Den sociale indsats ændres ofte til at være støttende på sidelinjen under behandlingen. Det kan være i konkret rådgivning i forhold til uddannelse, økonomi, børn og fremtiden, i eller udenfor prostitution.

Det kan også være, at brugeren gerne vil reflektere over den psykologiske behandling og tale med os fx om, hvordan det har indflydelse på fortsat at være i prostitution. Hvilke seksuelle ydelser det er blevet u-udholdeligt at sælge, og hvordan man passer på sig selv. Nogle bliver mere bevidste om egne grænser, og det kan gøre livet i prostitution lettere, men for nogle bliver det sværere at prostituere sig, og for dem er vejen ud af prostitution måske begyndt.

Brugerne

Det er fælles for ordningens brugere, at de har prostitueret sig, men det er meget forskelligt, hvordan de kommer i kontakt med kompetencecentret, og hvad de vil bruge psykologen til. Nogle kender fx til ordningen gennem vores opsøgende arbejde på massageklinikkerne, nogle fra en annonce for psykologtilbuddet på internettet, og andre hører om ordningen gennem venner og bekendte. Det er også meget forskel-

ligt, om brugerne fortsat er i prostitution eller ej. Måske ligger prostitutionen ti år tilbage, og beslutningen om at søge psykologhjælp kommer i erkendelse af, at det er nødvendigt at bearbejde nogle af de konsekvenser, prostitutionen har haft. Eller måske er det ønsket om at blive bedre til at passe på sig selv i prostitution, der får en til at henvende sig. Historierne er forskellige, og timingen er forskellig. Men der er nogle overordnede fællestræk hos dem, som vælger at søge psykologhjælp. Vi har inddelt brugerne i *typer* afhængigt af, om de er aktive i prostitution, om de ønsker hjælp til at stoppe med prostitution, eller om de er stoppet med at prostituere sig.

Type 1:

Henvender sig til Kompetencecenter Prostitution, har ikke været i kontakt med kompetencecentret før, og vil gerne ud af prostitution og modtage psykologhjælp.

Katrine har længe kendt tilbuddet om gratis psykologhjælp. Lige fra hun første gang så annoncen på nettet på en af de sider, hvor der bliver annonceret for sex, har hun tænkt, at det er rart at vide, at muligheden er der. Men hun vidste også, at hun ikke vil benytte sig af tilbuddet, før hun ville stoppe med at prostituere sig. Hun har en deadline, og der skal være orden i økonomien, før det sker. Psykologen skal hjælpe hende med processen.

Da hun henvender sig til os for at blive visiteret, er det første gang, hun taler med nogen om sin prostitution. Hun ved, at hun har taget et stort skridt, og hun frygter for processen: at give sig selv lov til at mærke efter, hvad hun føler, at skulle finde et nyt forsørgelsesgrundlag og i det hele taget at skulle navigere i den forvirring, der opstår bagefter. Men hun oplever, at det er ved at være sidste udkald. Psykologen hjælper hende med at finde retning og mening i det, der har været lagt låg på igennem lang tid, og vi støtter hende i at tackle de udfordringer, som opstår i og med, at hun nu har et meget mere skrabet budget og i øvrigt har svært ved at finde ud af, hvad der så skal ske.

En del af dem, som henvender sig til os, har et ønske om at stoppe i prostitution, og de bruger psykologen aktivt i den proces. Det kan tage tid at komme over på den "anden side". Et er frygten for tilbagefald og den fristelse, der ligger i at kunne tjene hurtige penge, hvis økonomien bliver for hårdt presset. Noget andet er følelsen af, at den ikke går længere. Det kan være en depression, der gør det umuligt at fortsætte med prostitutionen, eller at det synes umuligt fortsat at holde den hemmelig. Når Katrine – og andre – kontakter os i kompetencecentret for at få psykologhjælp, kan det være med en forståelse af, at hun ikke er stoppet i tide, og at hun har overskredet sine egne grænser.

Det er ikke usædvanligt, at prostituerede har haft en forventning om, at så snart de

ikke havde lyst til at prostituere sig længere, eller at det ikke længere var sjovt, ville de stoppe. Og måske har de ikke tænkt over, om det ville være svært at stoppe. Det kan derfor være vanskeligt at acceptere, at det ikke er en hurtig proces at stoppe i prostitution, og at det kan tage lang tid at arbejde med det skift. De bliver ind i mellem utålmodige og synes, at det går for langsomt hos psykologen, at psykologen ikke rykker nok, og at det stærke ønske om en forandring og et skift ikke svarer til, hvad der sker i virkeligheden. Det kan til tider virke håbløst; som om forandringen aldrig kommer til at ske, og at prostitution eller ej ikke gør nogen forskel.

Midt i den proces kan det være væsentligt for brugeren at blive spejlet. Her kan vi fortælle om andre eksempler på processen, og vi kan forberede dem på, at det kan tage lang tid at arbejde sig igennem. Vi taler med brugeren om, at skiftet ikke sker over natten og spørger ind til hvilke drømme, de har for fremtiden: Hvad er det fx pågældende gerne vil arbejde hen i mod? Det kan tage tid at danne sig nogle billeder af alternativer, og det kræver mod at gennemføre det, og processen er besværlig.

Type 2:

Har ikke før været i kontakt med Kompetencecenter Prostitution og har typisk været ude af prostitutionen i flere år men vil nu gerne have psykologhjælp til at bearbejde konsekvenser af prostitutionen.

Helle har gennem en veninde hørt om kompetencecentret. Hun har i flere år brugt lang tid på at bearbejde sin afhængighed af stoffer. Prostitutionen har været et sekundært problem; et middel til at tjene pengene til stoffer. Men hun er blevet opmærksom på, at der er nogle mønstre, som gentager sig. Hun holder sin kæreste tre skridt fra livet, og hun kan ikke holde ud at være følelsesmæssigt intim. Hun oplever pludselige anfald af angst og vrede. Hun tolker det som et tegn på, at der er noget, der skal bearbejdes, men hun synes, det er svært at formulere præcist, hvad hun reagerer så voldsomt på. Der er meget fra tiden i prostitution, som hun ikke kan huske, og det er svært at finde ud af, hvad hun skal stille op med de symptomer, som hun nu er blevet opmærksom på.

En del af dem, vi visiterer til psykologordningen, søger først tilbuddet om psykologhjælp lang tid efter, at de er stoppet i prostitution. De er ofte bevidste om, at de symptomer, de oplever, ikke forsvinder, hvis de ikke gør noget ved dem. De er typisk i midten eller slutningen af trediverne og i en fase af deres liv, hvor de føler, at det er nu, de bliver nødt til at gøre noget ved det, hvis der skal ske en forandring. De er meget motiverede for at give sig i kast med arbejdet, og mange af dem ser det også som en stor fordel, at de gennem kompetencecentret kan blive henvist til en psykolog, der har erfaring med at tale om prostitutionen og dens konsekvenser.

For nogle er symptomerne tydelige men erindringerne så diffuse, at det føles umuligt at angribe og i det hele taget tale om erfaringerne. Enkelte spørger, om vi kan hjælpe dem med at finde en psykolog, der har en bestemt tilgang? Om det fx er muligt at få en psykolog, der kan arbejde med kroppen? Altså en psykolog, der i terapien lægger vægt på, at man mærker sig selv og kroppens signaler. Måske har brugeren ikke længere tillid til, at ordene vil ændre noget. Det kan være, at erfaringer fra tidligere terapiforløb, har lært dem, at italesætte oplevelser på en bestemt måde, og at de føler sig som papegøjer, der kan tale om sig selv og deres problemer om og om igen. Men de sidder tilbage med en tom følelse af, at de snyder sig selv og psykologen, og at det ikke når ind under huden. Det giver derfor god mening, at vi ud fra vores socialfaglige synsvinkel er opmærksomme på psykologens arbejdsform og så vidt muligt matcher den med brugerens ønske om den terapeutiske arbejdsform.

Det går igen, at brugerne giver udtryk for, at de er gode til at aflæse den person, de sidder overfor. De bliver alt for opmærksomme på, hvad der ville være godt at sige i situationen. Derfor gør vi dem også i visitationssamtalen opmærksomme på, at der ikke kræves noget bestemt af dem for at blive visiteret til psykologen, det er et tilbud, der netop er lavet til dem. Der er ingen forkerte eller rigtige svar på spørgsmålene i visitationssamtalen.

Type 3:

Søger psykologhjælp til at håndtere livet i prostitution.

I det opsøgende arbejde på massageklinikker rundt om i landet møder vi ofte kvinder, som sidder helt alene eller sammen med en kaffedame/telefon dame på klinikken. De har typisk ingen eller meget lidt kontakt til andre prostituerede. Måske ved kæresteren eller ægtefællen godt, at de prostituerer sig, men det er svært for den prostituerede at tale med nogen om livet i prostitution og om, hvordan de har det. De vil ikke gøre andre bekymrede eller urolige, eller også oplever den prostituerede, at andre ikke kan forstå, hvordan de har det, eller hvorfor de trækker sig mere og mere ind i sig selv og sjældent har lyst til sex. Når de får besøg af os, kan de tale om alle de oplevelser, de har i prostitution, uden at skulle tænke på, om de afslører deres dobbeltliv. De møder forståelse for deres vanskeligheder og hører, at det kan være vanskeligheder, som mange andre kvinder og mænd i prostitution oplever.

Kirsten på 45 år fortæller, at hun efter en svær skilsmisse for fire år siden startede i prostitution for at få økonomien som alenemor til tre børn til at hænge sammen. Hun stod med udgifter til husleje og afdrag på en gæld, som hendes løn som social- og sundhedsmedhjælper kun lige kunne dække. Desuden var arbejdstiderne svære at få til at hænge sammen med tre børn. Og følgerne af et piskesmæld fra en trafikulykke

for flere år siden begyndte at genere hende i arbejdet. Hun blev sygemeldt fra jobbet og senere fyret.

Kirsten har siden haft tre vagter om ugen på to forskellige massageklinikker i Midtjylland. I begyndelsen var det rart at have flere fridage og penge, men i det sidste års tid har Kirsten oplevet problemer med at sove om natten. Hun er plaget af mareridt om de sadomasochistiske seancer og kunder, hun har haft. Hun oplever en tiltagende vrede mod kunderne og fortæller, at hun er nervøs for, om hun kan blive så vred på en kunde, at hun kunne finde på at slå ham ihjel.

Hun oplever en stor tomhedsfølelse og har svært ved at give børnene knus og nærvær. Hun tjener ikke længere ret mange penge i prostitution, da hun har svært ved at være sød og imødekommende overfor kunderne, og de kommer derfor ikke tilbage. Kirsten har ikke noget ønske om at stoppe i prostitution her og nu, men hun har brug for at tale om livet i prostitution.

Vi fortæller Kirsten, at hun kan få gratis og anonym psykologhjælp, hvor hun kan bearbejde sine problemer og få fremadrettet hjælp. Kirsten er ikke umiddelbart indstillet på tilbuddet, men hun har mulighed for at tænke over det og vende tilbage, når hun er klar.

Tre uger senere besøger vi Kirsten på massageklinikken igen. Hun fortæller, at hun fortsat er plaget af mareridt og vrede. Hun vil gerne starte i psykologisk behandling og helst hurtigst muligt. Vi aftaler en visitationssamtale ugen efter, når Kirsten igen er på massageklinikken. Kirsten vil ikke gå hos en psykolog i den by, hvor hun bor, fordi hun er bange for, at nogen ser hende gå derhen. Hun visiteres derfor til en psykolog i en nærliggende by. Kirsten kontakter selv psykologen og indgår aftaler. I samtalerne arbejder Kirsten med sin vrede, som særligt er rettet mod mænd. Hvor den kommer fra, og hvordan hun håndterer den. Hun stopper for en periode med at sælge sadomasochistiske ydelser og modtager behandling for depression.

Type 4:

En professionel (fx læge eller sagsbehandler) henvender sig til Kompetencecenter Prostitution på vegne af borgeren. Psykologhjælpen indgår som en del af en helhedsorienteret indsats.

Else er 22 år. Hun har haft en sagsbehandler, så længe hun kan huske. Hendes mor har haft vanskeligt ved at tage sig af Else og hendes to år yngre bror. De har i perioder af deres liv været anbragt udenfor hjemmet, når tingene spidsede helt til. Da Else var 19 år, begyndte hun med at være telefonpasser på en massageklinik, hvor hendes

moster prostituerede sig. Mange kunder efterspurgte seksuelle ydelser hos Else, og efter få måneder havde hun sin første kunde. Indtægterne var gode, og Else fik hurtigt flere vagter om ugen. Først syntes Else, at pengene var let tjente, men efter tre år i prostitution følte hun sig socialt isoleret; kontakten til veninderne var gledet ud, hun havde mødt en kæreste, som ikke kendte til hendes prostitution, og hun havde meget svært ved at have tæt fysisk kontakt og sex med ham. Else fik konstateret en depression hos lægen, og ved samtaler med sin sagsbehandler lagde hun kortene på bordet og bad om hjælp til at håndtere sit liv og at komme ud af prostitution.

Elses sagsbehandler fortalte hende om kompetencecentret, og med Elses tilladelse kontaktede sagsbehandleren en af os. Ugen efter mødte Else og sagsbehandleren op til en samtale hos os. Her blev Else visiteret til psykologbehandling og fik støtte til at komme ud af prostitution.

Flere og flere sagsbehandlere i kommunerne er blevet opmærksomme på vores forskellige tilbud. I en tid, hvor de fleste går på internettet for at finde det, de søger, dukker Kompetencecenter Prostitution op, og flere fagfolk som bl.a. socialrådgivere, kontaktpersoner, plejefamilier, læger, psykologer og andre henvender sig på de prostitueredes vegne for enten at søge hjælp til at arbejde med følgevirkningerne af prostitution eller at støtte prostituerede i at komme ud af prostitution.

Når den prostituerede kommer til samtale hos os med sin sagsbehandler, har de på forhånd talt om hvilke problemstillinger, den prostituerede ønsker hjælp til, og ofte visiterer vi hurtigt til en psykolog. Vi tilbyder samtidig vores socialfaglige kompetencer sideløbende med psykologbehandlingen.

Ofte aftales det, at vi er med som bisiddere i møder med sagsbehandlere og sideløbende har kontakt eller samtaler med brugeren for at følge op på de mere praktiske forhold. Der bliver et tæt samarbejde mellem sagsbehandleren og os omkring brugeren med det sigte at give den bedst mulige støtte.

Afrunding

Psykologsamtalerne er et lukket rum for socialfaglige medarbejdere. Hvad der sker dér, bliver mellem brugeren og psykologen. Alligevel mener vi, at samtalerne er et godt og relevant tilbud til kvinderne. Det er et privilegium at give et tilbud, hvor brugeren i den grad er tilgodeset. De får deres eget private og anonyme rum hos psykologen. Her vælger de selv, hvilke problemer, de ønsker at arbejde med. Ud fra brugernes tilbagemeldinger bedømmer vi tilbuddets kvalitet. Og her oplever vi, at de har fået nogle gode redskaber til at navigere med i deres liv.

Vi kan så spørge: Hvordan er det gået dem? Er de kommet ud af prostitution? Har de fået det bedre med at være i prostitution? Har de fået et nyt eller et andet liv? Ikke nødvendigvis. Vi oplever, at brugerne ser tilbuddet som en stor og værdifuld hjælp. En investering i livet. Der er noget, de kan forandre. Der er en del, de skal bearbejde, for at de kan gå andre veje end hidtil. Det kan gælde på alle fronter af deres liv: at kunne blive mere nærværende som mor, at turde involvere sig med andre kvinder i venindeforhold, at finde vej til uddannelse, arbejde eller en anden stor og vigtig forandring i deres liv. Det er de små skridt, de små forandringer, der kan gøre den forskel, som vi lægger mærke til hos dem, vi har været med til at give psykologhjælp.

Et eksempel på en forandring kan være, at brugeren har nemmere ved at være i det offentlige rum: Han/hun kan fx tage bussen uden at blive grebet af panikangst. Hans/hendes angst kan fx være fremkaldt af lugte, der giver flashbacks til prostitutionen. Sammen med psykologen kan brugeren udarbejde et katalog af gode lugte, som kan bruges i disse situationer og derved håndtere angsten. Det er det første skridt på vejen mod større forandringer. Men de begynder alle i det små, og her kan psykologen støtte med vigtige værktøjer.

Den erfaring, vi står tilbage med i vores arbejde med psykologordningen er, at ligegyldigt hvad, så har prostitutionen forandret deres liv. At bearbejde dette er en proces, som tager tid. De færreste prostituerede, vi møder, stopper med at prostituere sig fra den ene dag til den anden. Det kan tage flere måneder eller år, inden de har fået modet, styrken og mulighederne for at komme et andet sted hen i deres liv.

FRA DVÆRG TIL KÆMPE

NÅR PSYKOLOGEN FOKUSERER PÅ MULIGHEDER FREM FOR SVAGHEDER

Af Brita Collaitz, cand. psych., Aalborg

Jeg har lært at se faresignaler ved børn udsat for seksuelle overgreb, voksne vokset op i alkoholfamilier, at kunne diagnosticere børn med særlige behov, at udrede og beskrive personlighedsforstyrrelser og meget mere.

Men på området prostitution opdager jeg, at feltet er tabubelagt og udgør en subkultur, en verden jeg ikke kender til. Og et område, hvor jeg ikke kan bygge videre på en allerede etableret viden.

Hvad er jeg optaget af, når en prostitueret kommer til samtaler hos mig som psykolog? Jeg stiller mig selv en række spørgsmål. Hvad véd jeg egentlig om området?

Hvordan kan jeg være en støtte for min klient?

Hvad stiller jeg op med min egen generthed og manglende viden?

Hvor er mit fagsprog i forhold til denne problematik? Er der særlige kendetegn/ligheder/observationspunkter, som jeg ikke ved, hvordan jeg skal få øje på?

Hvor findes den viden, jeg søger? Hvad er metodikken? Hvordan kan jeg lykkes med at hjælpe bedst muligt?

Min artikel forsøger at indkredse, om der er særlige opmærksomhedspunkter, jeg har brug for i min faglige tilgang i terapien med et menneske, der også er prostitueret.

Jeg har et ønske om at kunne udvikle den faglighed, som er nødvendig i forhold til prostitution, og som kan kvalificere indsatsen. En faglighed, der må videreudvikles i dialog med andre. Hvis der er en systematik i interventionen, hvordan kan jeg så finde den? Er der områder, som jeg særligt bør fokusere på?

Hvordan påvirker mit faglige ukendskab til prostitution terapien, og hvordan påvirker mine egne blinde pletter min måde at håndtere et område, jeg ikke kender til?

Jeg vil inddrage eksempler på de forløb, jeg har haft, og prøve at beskrive mine overvejelser og den terapeutiske tilgang, jeg anvender.

Kom indenfor

Jeg er budt velkommen på massageklinikken. Lise er velbegavet, smuk, og har en indtagende udstråling. Hun er meget dannet, høflig. 50 år. Hun er glad, lattermild og

imødekomme. Hun har flere uddannelser. Hendes egen omtale af prostitutionen er, at hun er Glædespige.

Hun har børn, der er voksne. Det ene voksne barn og hendes eksmand kender til hendes prostitution. Hun har været i prostitutionsmiljøet i flere år. Hun kan lide sex og tør sin seksualitet. Hun har haft mange stamkunder gennem årene i prostitution. Hun er vokset op i en velstående familie. Forældrene har været skilt i mange år. De er begge døde inden for samme år. Det udløste en meget stor krise og sorg.

Inden for prostitution har hun udviklet sig til at være Domina. Hun har kunder, der efterspørger sadomasochisme. Hun er god til det og tilfredsstillende mange forskellige behov.

Hun er i et forhold til en jævnaldrende mand, der ved at hun prostituerer sig. Lise fortæller mig om Sexarbejdernes Interesseorganisation. Jeg møder hende og en anden prostitueret på klinikken. SKAT har været på besøg kort før, jeg kom. Trods registreringen oplever de, at de ikke bliver mødt positivt eller neutralt. Mere med mistanke og afstand.

Det er en pæn villa i udkanten af en provinsby i Jylland. Jeg bliver vist rundt. Ser bolle rummet. Der er pænt og rent. Der er kondomer i en lille skål, og menukortet er lagt frem. Der er spejle på flere vægge. Jeg ser den lille hyggelige stue til kunder, der venter. Jeg ser rummet til sadomasochisme. Jeg får forklaret de forskellige muligheder. Det er en verden, jeg ikke kender, og jeg undrer mig. Jeg får det detaljeret og udførligt forklaret alt efter, hvad jeg spørger om. Jeg ser forskelligt udstyr, elegante dragter til sadomasochisme. Forskellige lange støvler med stiletter i lak, sort og rød. Piske. Jeg ved næsten ikke, hvilke spørgsmål jeg skal stille.

Jeg ser køkkenet og opholdsstue. Jeg hører svarene til kunder, der ringer.

Jeg er på besøg et par timer og får kaffe og jordbærkage. Jeg er meget imponeret over deres imødekommenhed og åbenhed.

Lise har kontaktet mig for et par år siden efter tabet af begge forældre. Hun var særlig knyttet til sin mor og har udviklet angst for at miste andre tæt relaterede. Jeg har fra begyndelsen vidst, at hun var prostitueret. Men da hun indledte sine samtaler hos mig, var jeg uvidende og fyldt af egne fordomme i forhold til prostitution.

Vi har mest talt om tab og sorg. Først efter mit besøg på massageklinikken er det for mig mere åbent at tale om sex, ydelser, oplevelser og erfaringer. Lise er holdt op med psykologsamtaler.

Samtalerne

Det er altid et menneske, jeg møder. Ikke en diagnose eller en personlighedsstruktur. Ud fra en hypotese om, at jeg møder et menneske med træk fra en emotionel ustabil personlighedsstruktur, er jeg særlig opmærksom på, at den første kontakt betyder meget. Det er vigtigt, at klienten oplever, at mennesket er i centrum. Og at det kun er i omtalen, det hedder klient.

Det er meget betydningsfuldt, at klienten oplever mig emotionelt tilgængelig, så der ikke videregives en følelse af at være isoleret og afvist. Det er prøvet tilstrækkeligt mange gange tidligere! Klienten har brug for at opleve sin situation som forståelig og meningsfuld. Jeg må som terapeut hele tiden forholde mig til klientens søgen. Jeg ved, at jeg hurtigt kan gå fra at være idealiseret til at blive devalueret og dermed kasseret. Så har klienten blot fået endnu en oplevelse af ikke at blive mødt. Det er der ikke brug for.

Ved at fokusere på svagheder, omskaber vi hinanden til dværge. Ved at fokusere på mulighederne ændrer vi hinanden til kæmper.

Interventionen foregår på individniveau i terapien, men klienten indgår i og har relationer med andre, som naturligvis udgør en del af livshistorien, de personlige erfaringer og den aktuelle henvisningsgrund.

De erfaringer og oplevelser, livshistorien rummer, har lagt grunden til den personlighed og fremtræden, det enkelte mennesker har. Der har været og er konflikter, glæder, skuffelser, sorg, tab, vrede, håb, som hver enkelt har skullet relatere sig til med de ressourcer og muligheder, der har været for den enkelte.

Livshistorien har både bevidste og ubevidste sider. Der er ganske meget i opdragelsen og opvæksten, som er modelindlært. Måder at reagere på, som er overtaget fra forældregenerationen. Der er også konkrete oplevelser og situationer fra opvæksten og erfaringer gennem livet, som den enkelte bevidst har forholdt sig til. Sådan vil jeg aldrig gøre eller lige det modsatte, sådan vil jeg også gøre, for det var godt. Og det hele menneske med alle de facetter og nuancer det rummer, er med i terapien.

Selvet og verden

I den kognitive terapi, som jeg bruger, arbejdes der meget med den individuelle konstruktion af Selvet og Verden, som er en følge af individuelle livsbetingelser og forskellig opfattelse af det, der sker med én.

Behandlingen består i at korrigere misforståelser, omstrukturere destruktive tankeprocesser og lære sig nye holdninger og antagelser.

LØFT er en videreudvikling af den systematiske teori, spørgsmålene er mindre konfronterende, og der fokuseres på at gøre tynde historier til tykke historier. De tynde historier er erfaringer, som du måske ikke selv har haft fokus på, og som hver især er af betydning for dig. Der er fokus på dine succeser, og hvordan det er lykkedes at opnå dem. Hvorimod fejl og fiaskoer, som hos mange er overindlært, får mindre plads. Der er ingen mennesker, som vokser af kritik, men med anerkendelse og accept forholder det sig anderledes. Det virker.

Den løsningsfokuserede tilgang drejer sig om at tænke og arbejde med forandringer og problemløsning. Det er en meget positiv arbejdsmåde, som giver energi, glæde og håb.

Ved at kombinere den strukturerede tilgang fra den kognitive terapi med den mere

legende i LØFT giver terapien grundlag for indsigtsfulde og værdifulde ændringer. Som baggrund for LØFT og den Kognitive terapi er min basis psykodynamisk.

Anna

Hun er uddannet indenfor plejesektoren, er 30 år og velbegavet. Anna har fast arbejde med flere arbejdsskift forskellige steder i landet. Hun er vokset op i en kernefamilie med en fysisk syg mor, der nu er på plejehjem. En elsket far, som altid har passet sit arbejde. En bror, der først som voksen er tættere relation til. En bror, som har svært ved sociale relationer og ofte er depressiv. Anna har oplevet, at familien har været isoleret som følge af moderens sygdom, og at den øvrige familie med mostre, faste, onkler tavse har set, hvordan børnenes vilkår har været i familien. De har som voksne udtalt: "Vi syntes ikke, vi kunne gøre noget." Anna ønsker ikke kontakt til dem. Hun ønsker ikke kontakt med sin mor. Forældrene er blevet skilt, og faderen har fået ny familie. Anna har kontakt til far og bror.

Hendes netværk med venner er sporadisk, men hun har mange kontakter via internettet.

Anna henvender sig til mig, da hendes kæreste, Lars, kort før deres bryllup hævdede forlovelsen. Lars har to børn med problemadfærd.

Lars er frustreret og har på forskellige måder forsøgt at få Anna til at være nærværende i svære situationer, men uden held. Anna trækker sig ind i sig selv. Hun er fyldt af samvittighedskvaler og skyldfølelse. Selvværd og selvtillid er meget ringe. Hun har svært ved at passe sit arbejde og har været nødt til at melde sig syg i perioder. Hun er flyttet i lejlighed for sig selv. Lars har fået de fleste af hendes ting.

Annas økonomi er dårlig. Hun skylder penge væk flere steder til høje renter men har fået en aftale med banken om hjælp til økonomien.

Anna er i krise og vil gerne have hjælp til ikke at trække sig fra problemer/svære situationer, så hun igen kan være sammen med Lars.

Anna møder mig meget smilende og med en varm udstråling. Hun er køn. Hun er nem at få kontakt med. Først efter ca. tre måneder får jeg at vide, at Anna prostituerer sig jævnligt med faste vagter.

Jeg får det sikkert kun at vide, fordi hun kan få økonomisk hjælp til samtalerne fra Kompetencecenter Prostitution. Hendes familie ved ikke, at hun er prostitueret. Og de skal heller ikke vide det.

Anna er kommet ind i prostitution som kaffedame/telefon dame. Hun tilbyder kun almindelige ydelser, og det virker som om, hun kan holde den grænse. Prostitution har været en måde at få penge til materielle ting. Hun har et ønske om at stoppe med

prostitution. Har det svært med at være sammen med mænd. Har svært ved lugten af sæd.

Jeg har kontakt med Anna gennem ca. et år. Hun har kortvarigt haft en anden kæreste men er nu sammen med Lars igen. Hun beholder sin egen lejlighed.

Hun er stoppet med prostitution, da samtalerne ophører.

De første måneders samtaler er lidt kaotiske som følge af Annas krise. Der er fra samtale til samtale nye begivenheder, som læner sig op af tidligere, hvor der gradvist tegner sig et billede af Annas mestringsstrategier. Hun møder verden smilende, ingen får at se, hvad der er inde bagved af smerte og tab. Hun er hjælpsom. Når problemer bliver for store, flygter hun både fysisk og psykisk. Hun flygter ind i sin egen verden. Hun isolerer sig, trækker sig fra kontakt med andre mennesker. Som barn kunne det lykkes at snige sig ind på værelset, uden at moderen opdagede hende. Her var det litteratur, hun slugte, og digte hun skrev, når hun var alene. Hendes digte kunne udgives.

Holdsport dyrkede hun, når hun var ude i verden. På den måde fik hun kontakt til andre på sin egen alder på en fortyndet måde. Der var ingen nære veninder. Hun var god til det hele.

Som voksen er det kontakten i rollespil på nettet. Så er det lettere at smutte væk, hvis der opstår konflikter eller pres.

Anna kender ikke sine mestringsstrategier. Og dem, hun kender, er hun blevet bebrejdet især fra sin mor, der har haft et meget stort behov for hjælp fra Anna. Anna har ydet hjælpen, til hun ikke kunne mere, så har hun trukket sig. Hun har gradvist udviklet måder at gøre sig usynlig på for ikke at blive mødt af krav, hun ikke magtede at opfylde. Hun har opgivet at kunne sige fra overfor moderens krav. Har følt sig ensom og forladt. Som nu, da kæresten har kasseret hende. Hun føler sig truet på sin eksistens og ved ikke, hvad hun skal gøre. Hun er fuld af afmagt.

Hun føler, at hun svigter kærestens to børn. Hun har det forfærdeligt med det. Hun kender følelsen for godt.

Via principper fra LØFT og kognitiv terapi afdækker vi langsomt, at Anna i stedet for at bebrejde sig selv trækker sig fra kontakt og krav fra andre. Tværtimod kan Anna være stolt over, at hun fandt en strategi, der har gjort, at hun ved at trække sig til sit eget rum kunne overleve. Og at der ved bevidstgørelse om hendes handlemåder nu gives mulighed for refleksion og valgmuligheder, når hun presses.

Nu kender hun sine mestringsstrategier.

Hun ser og oplever sine egne ressourcer. Hun begynder at blive glad for sig selv. Hun kan styrke sit selvværd. Anna forstår det, erfarer det og glemmer det. Det er for overvældende ny indsigt.

Da vi når til det anden gang, bliver det grundfæstet og mere integreret.

Hun ved, at når hun får lyst til at trække sig, er det en "ven", en reaktion, der kan

hjælpe hende til at se på sin aktuelle livssituation. Hun ved, at hun kan reflektere, og hun er bevidst om, at det er hende, der træffer valg. Hun kan træffe valg, som er i overensstemmelse med hendes behov. Hun behøver ikke længere at være flov og skamfuld, føle sig forkert.

Hun vokser, og hun fortæller sin far og bror om det. Det giver mulighed for nuancer i hendes historie, og det bringer hende og broderen tættere på hinanden. Faderen og hendes forhold styrkes yderligere.

Hun stopper i prostitution, som vi kun har talt om sporadisk.

Der er lang vej endnu, før Annas indsigt og selvforståelse er stabiliseret. Det er som en spire, der behøver vand og omsorg for at blive rigtig rodfæstet.

Du kan ikke ændre 30 års læring ved et år i terapi. Annas temaer vil følge hende hele livet. Alle mennesker har temaer, der individuelt er en del af personligheden.

Temaer, der vender tilbage, selv når vi er sikre på, at nu har vi lært og forstået det.

Hun vil i pressede situationer glemme igen. Håbet er, at hun i perioder med overskud kan træne og vedligeholde sin indsigt.

Fælles gods

Det ser ud til, at den fundamentale tillid til sig selv og andre er belastet. Begrebet "good enough mothering" er ikke opfyldt. Når "good enough mothering" og begrebet "Holding" er lykkedes, er barnets grundlæggende behov for omsorg, kærlighed, trykthed opfyldt, og barnet udvikler det, der kaldes et "sandt selv."

Når det ikke lykkes, udvikles et "falsk selv." Barnet kæmper for at overleve og tilpasser sig moderens behov. Eller lærer, at det må klare sig selv.

Barnet oplever gradvist, at det bærer skylden for moderens manglende "good enough mothering."

Barnet mødes af ambivalens og double bind situationer. Moderen vil gerne sit barn men magter det ikke og skubber det væk i fysisk og psykisk forstand. Barnet reagerer med at søge mere kontakt til moderen for at få sine behov opfyldt men bliver skubbet væk. Gradvist udvikler barnet mere sofistikeret adfærd for at holde kontakten så længe som muligt.

En mor kan tage mod sit barn med åbne arme og sige: "Jeg elsker dig og har savnet dig." Hvorefter barnet skubbes væk med en sætning som: "Nej, du lugter jo." For at holde kontakten før afvisningen kan barnet forsøge på samme tid at holde moderens opmærksomhed og udsætte afvisningen ved at tale om striberne i blusen, knapernes sjove facon osv. Med det mål at holde kontakten så længe som muligt, før afvisningen kommer.

Er det mønstre, som gentager sig og konsolideres, er der grundlag for udviklingen af et falsk selv.

Anna var heldig at have sin far, der kunne give "good enough mothering." Men han var ikke meget hjemme og var ofte træt.

Anna har udviklet en meget stor tilpasningsevne fyldt med skyld og en erfaring om, at hun er nødt til at klare sig selv.

De andre prostituerede, jeg har mødt, har alle haft oplevelser med ambivalens og manglende forældreomsorg, naturligvis i varierende grad.

Det er en kompetence at kunne klare sig selv, men på et eller andet tidspunkt vender kompetencen til en belastning. Det sker i hvert fald senest, når man opgiver, at andre kan være der for én.

Hemmeligheder

Der har været mange hemmeligheder i Annas liv og i de prostitueredes liv, som jeg har mødt.

Anna oplevede, at familien kendte til hemmeligheden om moderens manglende evne til at være mor på grund af sygdom. Med sin gode begavelse kunne hun også registrere, at de intet gjorde.

Så var der nok ikke noget at gøre. Man måtte udholde.

Da hun blev gammel nok til at foreslå faderen, om de ikke skulle flytte, svarede han, at man ikke forlader et menneske, der er sygt. Det er jo en god moral men en svær belastning, når man fra lille bliver mor for sin mor.

Der har generelt blandt de prostituerede som jeg har mødt, været en opvækst med hemmeligheder om, hvad der er foregået i hjemmet. Om mor eller far har haft et alkoholproblem, eller om mor har været syg, så det var bedst aldrig at have nogen med hjem fra skole, fordi det var usikkert, hvad man kom hjem til. Om der var mad eller rent tøj. Om mors skiftende kærester. Hemmelighederne har både været italesat, at barnet ikke har måttet omtale det for andre, eller de har intuitivt opfattet, at det ikke måtte siges.

Virkningen af hemmeligheder i familien kan på et barn føre til ensomhed, skyld, skam og angst.

Oplevelser af denne art kan føre til ensomhed.

Barnet bærer disse oplevelser med sig, og måske lærer hun en rolle, hvor hun hjælper og tilpasser sig andre, også seksuelt?

En reaktion med tilbagetrækning og isolation er en anden mulighed.

Er det her, kimen ligger til de mange gange, de prostituerede har forladt, hvad de har prostitueret sig til af fx materielle ting?

Anna har adskillige gange som nævnt i hendes historie bebrejdet sig selv, at hun er gået ind i sit eget rum, har flyttet sig fysisk og set det som en mangel i sin personlighed. Snarere end en mulighed for overlevelse.

Identitet og grænser

Når et barn mødes af ambivalens og har udviklet et falsk selv, får det svært ved at have en sikker identitet og selvværd, og det bliver vanskeligt at holde grænser i relation til andre.

Det får svært ved at prioritere egne behov.

Både Anna og de andre prostituerede, jeg har mødt, er mange gange gået på kompromis med egne behov for at tilfredsstille andre. De mødes både af passiv og aktiv aggressivitet.

De har været i mange seksuelt grænseoverskridende situationer, også uden for prostitutionen. Når kæresten fx har tvunget sig til sex uanset kvindens lyst. Når kæresten har bedt om en dyr ting, for de kan jo nemt tjene nogle flere penge på prostitution.

Når de verbalt ydmyges og ikke siger fra.

Er det eksempler på, at den voksne kvinde fortsat er i en double bind situation, hvor de opfylder andres behov og nøjes med smulerne, for dog at få kontakt?

Er denne problematik mere grundlæggende end identitet og grænser. Eller er det nuancer af samme sag?

Er stoltheden over at være god til sex en måde at komme væk fra ambivalensen. En måde at få identitet på?

“Der er i hvert fald noget jeg kan,” hører jeg. “Konerne kunne lære noget af mig.” Og jeg repræsenterer jo selv en af “konerne.” Mit syn på sex er ikke som de prostitueredes. Jeg er opdraget til, at prostitution er forkert. Og politisk synes jeg, at det er udnyttelse af kvinder. Kvinder skal ikke sælge sig selv.

Men hvis nu “konerne” turde lidt mere seksualitet, turde være i følelserne af lyst, kunne det jo være, at efterspørgslen i branchen blev mindre?

Refleksion

Da jeg mødte Anna, Lise og de andre prostituerede, var min viden om prostitution reelt ikke eksisterende. Jeg kendte til Ekstra Bladets annoncer, som jeg ikke forstod indholdet af. Var moralsk og politisk forarget over handel med kvinder. Ønskede at mænd ville stoppe med at efterspørge varen.

Så for mig var det et tabu, en hemmelighed, jeg ikke vidste, hvordan jeg kunne nærme mig, uden jeg følte mig utidig nysgerrig. På den måde kom jeg til at forstærke det tabu, som de prostituerede altid lever i. Og som de har vænnet sig til ikke kan italesættes med andre end dem, der er i miljøet.

Så ikke engang hos psykologen kan de få den hjælp, de har behov for. Og de forventer det heller ikke, for de er blevet nøjsomme med det, de kan få fra andre. Hvis der er mange af min slags, er de prostituerede ilde stedt.

For jeg gør som Anna. Jeg trækker mig fra det svære, ukendte. Anna turde se på sine egne handlemønstre. Hun turde arbejde med sig selv. Hvordan skal jeg selv finde det

mod til at reflektere over mine egne holdninger og fordomme i forhold til prostitution. Jeg er fyldt af den tabuforestilling, som ligger i opdragelsen, at prostitution er noget, man tager afstand fra. Noget man ikke kender til eller ønsker at kende til. Noget pæne piger ikke beskæftiger sig med. Tænk hvis det var psykologfaget, der blev betragtet på samme måde som prostitutionsområdet. Hvordan ville vi så klare os?

Mine kontakter og psykologiske forløb med prostituerede har overbevist mig om, at jeg, ligesom mange andre i deres liv, er en lille parentes. En person, som kan være vigtig i en periode, men der er så mange forskellige mennesker i deres liv, og de bliver hurtigt skiftet ud. De stabile, langvarige relationer er sporadiske.

Især Lise lærte mig og viste mig en vej til at stille spørgsmål. Jeg har hende at takke for den viden, jeg i dag har om prostitution. Jeg har fået flyttet nogen grænser for mig selv og tør nu på en anden måde at stille direkte spørgsmål. Det er mit ønske, at det kommer de prostituerede til gode fremover.

Jeg har oplevet en meget intens interesse, når jeg har talt om emnet i forhold til fagfæller.

Jeg håber, at jeg i dialog med andre psykologer kan tage de diskussioner op, som er båret af faglighed og som kan styrke fremtidige terapiforløb.

AT STILLE OP IMOD VERDEN

PROSTITUTIONENS DOBBELTHED GØR DET
SVÆRT AT HJÆLPE

Af Dorthe Löyche, cand. psych., København/Århus

Som mange andre havde jeg en noget stereotyp opfattelse: Det er kvinder med en social og følelsesmæssig kompliceret opvækst, der typisk havner i prostitution.

Isolation, ensomhed og en udpræget mangel på tillid til andre mennesker er velkendte temaer, når folk søger hjælp hos en psykolog, også når det er prostituerede kvinder, jeg har i behandling. Nogle har en opvæksthistorie, der er markant præget af svigt, lav selvfølelse og mistillid til såvel andre mennesker som omverdenen generelt – allerede inden de gik ind i prostitution. Jeg må dog erkende, at en stor del af de kvinder, jeg møder, ikke lever op til den fremherskende fordom. Ganske mange af dem har ikke en udpræget dysfunktionel opvæksthistorie med sig. Et fællestræk for disse kvinder er, at de i en vis udstrækning bevidst har valgt prostitution for en kortere eller længere periode af deres liv. En gruppe kvinder, som typisk er ganske bevidste om deres eget selvværd og deres professionelle grænser, og for hvem den primære problematik omkring prostitution ikke først og fremmest opleves som værende de seksuelle aspekter, der selvsagt også følger med. Udfordringen for kvinderne er tværtimod de problemer, der opstår i konteksten af selve prostitutionen, i den dobbelthed og den stigmatisering, der på forskellig vis gennemsyrrer samfundets holdning. En dobbelthed og uigennemsigthed, der udspiller sig både lovmæssigt og i mødet med velmenende og professionelle hjælpere.

Mit første møde med samfundets paradoksale dobbelthed ligger helt tilbage til sidst i 90'erne, altså før prostitutionen blev afkriminaliseret.

Isoleret og ensom

Ditte er fra det bedre borgerskab, og hun er desperat isoleret og ensom, da hun voldsomt presset søger psykologhjælp, i øvrigt med en sexkundes støtte. Hun har ikke andre i hele verden, hun føler, hun kan betro sig til, eller som kan hjælpe hende.

Noget, der for år tilbage begyndte som en sexleg imellem Ditte og hendes partner, har eskaleret i en grad, så Ditte helt har mistet fodfæste. Ditte og mandens private sexeksperimenter udviklede sig til, at hun først blev callgirl og sidenhen også aktiv i sexklubber og på massageklinikker. Ditte oplever dagligt angstanfald, hun er bange, både for en kunde og for sin mand. Han har i det skjulte optaget film og efterfølgende afpresset nogle kunder. En kunde har taget til genmæle og opsøgt og truet Ditte med politianmeldelse. Manden har spekuleret i ejendomsinvesteringer og har på det grundlag brug for Dittes indtægt. Da hun begyndte at tvivle og tøve med hensyn til sine prostitutionsaktiviteter, blev resultatet, at manden truede hende til at fortsætte. Hans trusler er især koncentreret til at fortælle parrets otteårige søn om Dittes seksuelle aktiviteter. Alle kneb vil blive brugt i en efterfølgende samværsag – “du får aldrig din søn at se igen.”

Ditte har markant brug for hjælp både med hensyn til job og bolig, og hun opsøger socialforvaltningen. Det at søge hjælp er i sig selv et udviklingsaspekt for Ditte. Efter flere års løgn og fortielser er det vigtigt for Ditte at få gjort op med fortiden og stå ved sig selv, få “ryddet op så jeg kan få et helt liv.” Ditte får god kontakt og tillid til en socialrådgiver, som hun vælger at fortælle både om prostitutionen og truslerne fra manden. Socialrådgiveren indleder en revalideringssag. Målet er at støtte Ditte til en ny uddannelse. Men samtidig er der aspekter i sagen, som socialrådgiveren drøfter med sin leder. Det ender med, at socialforvaltningen anmelder Ditte til SKAT, som efterfølgende gør krav gældende imod Ditte i en størrelsesorden, så hun er personligt konkurs den dag, hun går i gang med sin nye uddannelse.

Betroelser

Sanne kommer til sin første konsultation hos mig sammen med en socialarbejder fra kompetencecentret. Socialarbejderen hjælper Sanne med at få indledt sin historie, herunder ikke mindst Sannes tidligere erfaring med at betro sig til en psykolog. Efter at have mistet forældremyndigheden og dagligt samvær med sine to børn og deraf følgende depression, opsøgte Sanne på eget initiativ en psykolog med en sygesikringshenvielse og beslutter sig for at lægge alle sine kort på bordet fra første færd. Sanne har et nærtstående familiemedlem, der er psykolog, og var derfor fra starten af bevidst om psykologens tavshedspligt. På den baggrund føler hun sig umiddelbart tryk, allerede inden hun sidder foran psykologen. I første session fortæller hun bredt om sin situation, såvel privat som om prostitutionen, psykologen spørger bredt ind til flere aspekter, herunder også prostitutionen. Sanne føler sig tilpas tryk og fortæller åbent. I anden session oplever Sanne, at psykologen især spørger detaljeret ind til, hvordan hun arrangerer sig rent praktisk med hensyn til prostitution hhv. de weekender, hun har samvær med sine børn og de weekender, hun ikke har. Ligeledes spørger psykologen også meget specifikt Sanne om, hvor meget hun tjener på sine vagter på

forskellige massageklinikker, samt hvor ofte hun prostituerer sig. Da Sanne møder til sin tredje session, meddeler psykologen hende, at hun har overvejet sagen, og at hun af etiske årsager ikke kan tilbyde Sanne at fortsætte sit forløb hos hende. Få dage efter modtager Sanne en indkaldelse fra SKAT forårsaget af, at en borger anonymt har fortalt, at Sanne angiveligt har unddraget sig at betale skat af penge indtjent ved prostitution. Til mødet med SKAT fremkommer der flere detaljer, som overbeviser Sanne om, at anmeldelsen kun kan stamme fra den pågældende psykolog, der nyligt afviste at tage hende i behandling. Sanne er i øvrigt yderst anonym omkring sin identitet, er gennemgående socialt marginaliseret, dvs. hun har heller ingen sociale kontakter i prostitutionsmiljøet. Foruden at hendes private sociale kontakter er meget begrænsede, er hun meget anonym omkring sin prostitution. Dvs. Sanne er selv ikke et sekund i tvivl om, at hun er blevet angivet af en person, hun følte, hun kunne have 100 pct. tillid til. Min indledende kontakt og etableringen af alliancen med Sanne bar naturligvis præg af og blev udfordret på dette grundlag.

Ditte og Sannes historier er meget markante eksempler på, hvordan de prostituerede både anerkendes og underkendes på en og samme tid. På dette paradoksale grundlag er jeg blevet optaget af, hvor hårfin grænsen mellem hhv. anerkendelse og underkendelse opleves og udøves, nærmest side om side. Jeg er blevet bevidst om, at jeg som terapeut bør have øje for anerkendelsens komplekse væsen, når jeg møder de prostituerede i min konsultation, ellers risikerer jeg netop, helt utilsigtet, at de oplever, at de bliver underkendt i kraft af, at jeg ignorerer den paradoksale dobbeltthed, de tilsyneladende fortsat er udsat for. På det grundlag er jeg optaget af at indkredse dobbeltaspekternes fænomen i terapien og deraf aktualisere div. selvudviklingsaspekter hos den prostituerede. Spørgsmålet er, om det i denne anerkendelsens tankegang overhovedet er terapi, som de prostituerede har brug for?

Anerkendelsen

Inspireret af socialpsykologien opdeler jeg anerkendelse i tre områder med hver sin anerkendelsesform, hhv. retslige, solidariske og primære kærlighedsrelationer. Hvis der i samfundet ikke er reel anerkendelse af det enkelte individs ret og værd, nytter det ikke meget med formelle rettigheder. Respekt for de prostituerede har vanskelige vilkår, så længe den er knyttet til et abstrakt retssystem. De prostituerede oplever nemlig ofte store mangler på respekt i praksis, når de møder lovgivningen. Set ud fra denne optik bliver det vanskeligt for den enkelte prostituerede at udvikle og opretholde sin selvagtelse fuldt ud, så længe hun ikke anerkendes som autonomt handlende retssubjekt, dvs. som fuldgyldigt medlem af samfundets retsfællesskab. Denne form for anerkendelse består af en universel ligebehandling, hvor alle borgerne, uanset sociale og etniske tilhørsforhold, tillægges samme moralske tilregnelighed.

Værdsættelsen

Den anden form er den solidariske anerkendelse, der vedrører social værdsættelse. En anerkendelsesform, som rummer et udviklingspotentiale, der gennem de senere årtier har fået stadig større betydning. Samfundets udvikling i retning af pluralisme og individualisme har medført et gennemgribende behov for social værdsættelse af livsstil og levemåde. Nye solidaritetsformer, hvor menneskets evne til at forholde sig reflektivt til sin omverden er i fokus, får stadig større betydning. Alle stræber vi efter en individuel livsstil, prestige og anerkendelse. I modsætning til den retslige anerkendelse er der her tale om anerkendelse af livsstile, livsformer og egenskaber, vi selv har valgt, herunder hvordan vi har valgt at tjene penge! Også kvinder i prostitution søger anerkendelse. Et gennemgående træk hos de prostituerede er imidlertid fravær af tillid til, at deres individuelle særegenhed og funktion bliver værdsat eller anerkendt, hvis de står åbent frem. Det sker, at de prostituerede samles i en slags subkultur, dvs. de etablerer sig i grupper, hvor de har såvel et aktivitetsmæssigt som et privat fællesskab. Langt de fleste kvinder, jeg har mødt, lever dog et udpræget hemmelighedsfuldt liv, hvor allerhøjest en enkelt, typisk en kæreste eller en veninde, er bekendt med prostitutionen. Ganske mange dækker sig ind ved at lyve for familie og venner, fx kan de fortælle, at de har rengøringsjob.

Primære relationer

Den sidste form for anerkendelse bygger på menneskelige primære relationer, dvs. de kærlighedsmæssige bindinger mellem få personer. Gennem den basale kærlighedsbaserede anerkendelse udvikler mennesket (især barnet) sig. Kærlighedsanerkendelsen åbner så at sige mulighed for en positiv selvrelation gennem visheden om den følelsesmæssige bindings kontinuitet. Mennesket bliver i stand til at handle, kommunikere og tage del i nære fællesskaber. Som regel er det ikke denne basale form for anerkendelse, der er i spil, når vi passer vores job. Ikke desto mindre finder der en del pseudo-anerkendelse sted i forhold til prostitution. Kvinderne får ofte oceaner af komplimenter, men det er den slags komplimenter og anerkendelse, det kan være svært for dem at føre med sig ud af den forholdsvis lukkede verden, de modtager dem i. Dernæst sker det også tit og ofte, at kvinderne skal foregive en vis hengivenhed overfor deres kunder, fx pakke sex ind i et skær af noget, der tilnærmelsesvist ligner intimitet og bekræfte kundens mandighed i et mere eller mindre eksplicit rollespil.

Gennemgående er dét ikke at blive set, dvs. at opleve sig som overset, negligeret og usynlig, basalt menneskeligt altid forbundet med markante udviklingspsykologiske omkostninger. Især uklar kommunikation, når det, folk omkring os siger, ikke giver mening, når der ikke er overensstemmelse mellem det, folk siger, og det, de gør, ska-

ber det utryghed. Oplevelsen af usikkerhed og svigt er som regel centrale elementer i mine behandlingsforløb. Som de aktuelle cases beskriver, er det ikke kun forældre, der ikke kunne magte at rumme og spejle optimalt. Det sker tilsyneladende også blandt os professionelle, når vi iværksætter uklare og selvmodsigende hjælpeforanstaltninger. Desuden efterfølges de mange razziaer ofte af en vis mediebevågenhed og uvished i forhold til, om den prostituerede skal indgå i et retsligt efterspil eller ej, enten omkring hende selv eller fx som vidne i forhold til massageklinikens ejer. Det er ikke ualmindeligt, at der kan gå op til et år fra en razzia, og til de indkaldes til en retssag. En så langsigtet utryghed præger som regel kvinderne i en grad, så personlig udvikling sættes på stand by, og terapien får uvilkårligt et langt mere akut krisepsykologisk præg.

Anerkendelsen første perspektiv

I mit møde med kvinderne er jeg åbent til stede sammen med dem, følger deres fortælling uanset indholdet, sådan som oplevelsen nu engang fremtræder for dem. Vi belyser de åbne og mulige relationer, som er mellem kvindens konkrete oplevelser og de sammenhænge, der er til resten af hendes livsverden. På dette tidspunkt tager jeg ikke for givet, at hendes problemer handler om noget specifikt, jeg er åben for helheden, for det fortalte og det ufortalte, ja også i forhold til, om der er et problem overhovedet.

Pia er stoppet i prostitution og tænker over, hvad hun savner, fx at have magten, at være den der "kører med klatten", styrer mændene i flæng. Den fornemmelse, det giver hende at gå hjem og have lommen fyldt med penge som bevis på, at "det her lort det kan jeg", oveni, at hun har fået oceaner af komplimenter igennem en hel dag, bekommer hende vel. Aldrig har hun følt sig så værdsat i forhold til sit udseende og sin kompetence, som hun har gjort på massageklinikken. "Det er selvfølgelig fordi, jeg aldrig rigtigt er blevet værdsat af mine forældre, at jeg pludselig syntes, det var totalt fedt. Jeg følte mig meget respekteret."

Den enkelte prostituerede, som jeg har mødt, har som regel en historie, der handler om, hvorfor de tiltrækkes af prostitution, og hvilken form for anerkendelse, prostitutionsmiljøet konkret giver dem. Eller hvilken slags indirekte anerkendelse, de kan etablere for sig selv via den økonomi og levestandard, prostitutionen giver dem adgang til.

Helle sidder i stolen og har en smart taske, emblemet "Prada" står på taskens front, der vender ud imod mig. Som grebet ud af luften bemærker jeg, at det dog var en flot taske. Helle lyser op og fortæller, at hun netop har købt den, efterfulgt af et: "Det synes jeg lige, jeg havde fortjent." Herfra bliver vi begge to nysgerrige og vil gerne forstå, hvad "fortjent" betyder i netop denne sammenhæng. Kort fortalt beretter Helle om, hvordan hun giver sig selv anerkendelse efter en lang vagt på massagekli-

nikken. Undervejs får vi også afdækket, hvordan netop mærkevarer har yderligere en form for anerkendende effekt fra omgivelserne, ikke mindst er det vigtigt for hende, at hendes børn går i det rigtige tøj. "Der skal ikke være noget at sætte en finger på." Samtidig fortæller hun, at hendes søster ikke skal se hendes nye taske, "hun er altid på stikkerne, hun ved godt, hvad den slags koster".

Ved åbent at lytte til og acceptere kvindernes incitament til at gå ind i prostitution anerkender jeg dels deres eksistensberettigelse, dels at de har et værd. At de er værd at bruge tid på, værd at se på, høre på, også selv om emnet er tabubelagt. Dermed styrker jeg først og fremmest deres følelse af selvværd – som en værdsættelse af dem i sig selv.

Tanja beretter om et escort-/hotelbesøg: "Lige fra jeg kom ind på værelset, blev jeg klar over, at her var penge nok. Han flashede rigtigt sit Rolex samtidig med, at han slog bydende ud med armen imod suitens minibar. Jeg takkede ja til en appelsin-vand, og vi indleder med den sædvanlige småsnak. Manden betoner langsomt sine ord, lader nærmest sætningen hænge udfordrende i luften, da han spørger mig, hvad prisen er. Jeg gentager det beløb, han har fået oplyst fra escortbureauet. Han afbryder mig med: "Jeg mener *din* pris. Altså uden det der gummiræs". Samtidig hiver han et bundt 1000 kr. sedler ud fra jakkens inderlomme og begynder demonstrativt langsomt at tælle dem op, en for en lander de foran min halvfylde sodavand. "Du siger selv stop....". Jeg troede først, det var løgn og siger, at det kan han lige så godt glemme. Men han fortsætter! Mand, der lå mange penge, jeg kunne slet ikke nå at tælle dem. Jeg rejser mig, takker for sodavanden og beklager, at jeg ikke tilbyder den slags service. Men mand, der var godt nok mange penge..."

Det materiale, den prostituerede kommer med, kan være af både provokerende og sårbar natur og skal naturligvis behandles med stor respekt af mig. Denne respekt ligger i interaktionen, der etableres mellem os. Det betyder således, at det har stor betydning for resultatet af terapien, hvordan min form er: mimik, gestikulation, toneleje, stemningsudtryk i forhold til hvad indholdet er. De prostituerede holder sig i mange sammenhænge tilbage i deres selvfremstilling og lever et dobbeltliv af frygt for at møde mennesker, der afviser dem. Dobbeltlivet har sat sit præg. Ofte har de også svært ved at indkredse egne færdigheder og evner fra deres prostitution. Selvværd og selvrespekt udvikles i positiv retning ved, at kvinden oplever, at hun kan vise sig som og være den, hun er, og blive anerkendt for dette. Jeg imødekommer den prostitueredes egen individualitet. Uanset hvad jeg får fortalt, kan jeg rumme det.

Anerkendelsens andet perspektiv

Jeg tilstræber i mit møde med den prostituerede grundlæggende at styrke hendes udvikling af et robust og sammenhængende selv, så hun oplever en større sammen-

hæng mellem krop og psyke i tid og rum til trods for de dobbeltheder, der uvilkårligt omgiver prostitution.

På dette sted i forløbet skifter jeg perspektiv. Jeg er mere til stede som en signifikant anden, jeg vil herfra udfordre kvinden på en anden måde, end hun selv umiddelbart gør. I en slags relaterende og subjektiverende reformulering gentager jeg med mine egne ord det, jeg har forstået, hun har sagt.

Kvinden kan bekræfte en fælles forståelse eller korrigerer mig og dermed danne udgangspunktet for yderligere dialog. Dermed fastholdes eller korrigeres gradvist div. forhold til virkeligheden og realiteterne med det formål at styrke drivkraften i den prostitueredes stræben efter en personlig og meningsfuld eksistens. Som spejlende eller korrigerende modspil forsøger jeg at indtage netop den position, der afstedkommer kvindens optimale frustrationer. Optimale betyder i denne sammenhæng ikke maksimale men nærmere afbalancerede frustrationer. Når jeg spørger ind til de prostitueredes oplevelser, fx hvornår de føler succes, perspektiverer jeg den prostitueredes svar i en grad, så der opstår en slags mellemvej, som fører til udvikling af en psyke, der kan bearbejde de ydre realiteter, og som dermed sætter dem i stand til at stille op mod verden og komme igen, når de oplever udfordringer i form af stigmatisering, dobbelthed og modstand. Fx udfordrer jeg Helle ved at perspektivere hendes modsatrettede handling, når hun samtidig underkender sin egen påskønnelse (køb af en dyr mærkevarer taske) af frygt for at blive afsløret af sin søster. Denne uddybelse fører igen videre til udforskning af, at hendes kontakt til søsteren og flere veninder er blevet tiltagende mere distanceret i takt med, at flere hverdagsting bliver hemmeligholdt, fx indkøb af en taske. Helle opdager, at det på denne måde konstant bliver sværere for hende at stå ved sig selv, og at følelsen af isolation og ensomhed forstærkes.

Via optimale udfordringer styrkes kvindens mestrings- og kompetenceudvikling til at beherske verden og sig selv. Kognitivt forholder kvinden sig kritisk reflektivt og udvikler handleevner, så hun kan omsætte sine erkendelser, ambitioner og idealer, der udfordres indenfor rimelighedens grænser både af andre samt af kvinden selv. Udfordringerne skal helst munde ud i positive erfaringer, ellers daler motivationen for at modtage udfordringer. Når processen forløber optimalt, understøttes kvindens nysgerrighed, åbenhed og fleksibilitet, og de rationelle logiske evner, kompetencer, færdigheder, æstetiske sanser og kreative forestillingsevner bliver udviklet. Som udfordrende psykolog er jeg mig en vis didaktik bevidst, når jeg vælger udfordringernes indhold og rækkefølgen af disse. Emner og øvelser kan fx relatere til både prostitutionen og den prostitueredes privatsfære i det omfang, forudsætninger, motiver og interesser føles relevante. Jeg skal til stadighed balancere mellem at give den prostituerede oplevelsen af frustration og udviklingsstimulerende erkendelse – og på samme tid bidrage til at udvikle selvvurderingsevnen.

Det optimale frustrationspunkt er netop der, hvor det er mig muligt både at understøtte og optimere hendes handleduelighed og hendes viden samtidigt med, at hun bliver set og anerkendt for den person, hun også er. Det overordnede mål er, at hun oplever større nærvær og samhørighed med andre og kan leve sit liv ud fra idealer og værdier, som er hendes egne. Herunder hører også hendes evt. beslutning om at prostituere sig.

Psykologens selvdomæner

Den netop beskrevne proces bygger basalt på en høj grad af ligeværdighed imellem os og befordrer en vis selvautenticitet fra min side. Foruden jeg tilstræber en åbenhed i første perspektivet, altså det indledende møde med kvindens historie, må jeg efterfølgende være til stede som et subjekt, dvs. både med min menneskelige sårbarhed og min uvidenhed som vigtigt redskab, en slags personlig klangbund. På det grundlag bliver jeg samtidig en ligeværdig og fejlbarlig samarbejdspartner. Jeg må til stadighed huske mig selv på, at jeg også kan fejle i mine spejlinger. Jeg kan misforstå eller blive for frembrusende, fx med risiko for, at kvinden oplever negativ og i værste fald destruktiv, frustrerende spejling. Her er det vigtigt, at jeg kan indkredse og udtrykke åbenhed omkring min fornemmelse af usikkerhed i forhold til mine korrektioner. I modsat fald opstår faren for at bidrage til hendes oplevelse af underkendelse frem for anerkendelse. For at mestre min egen balance optimalt må jeg nødvendigvis reflektere over, hvad jeg evt. selv har på spil, ikke kun i selve mødet omkring, hvordan jeg anvender mig selv og min faglighed og terapien, men også i et bredere personligt perspektiv. Hvordan er mine egne holdninger, er der fx ubevidste fordomme i spil hos mig selv i dette så rigt tabuiserede miljø? Hvordan reagerer jeg, når jeg får beskrevet sexydelser, jeg i min naivitet knap tror er mulige? Hvordan står jeg ved mine evt. faglige begrænsninger og håndterer disse optimalt? Så optimalt at jeg anerkender frem for at underkende, både den prostituerede og hendes livs sfærer og mine egne begrænsninger.

Anerkendelse og udvikling

Den essentielle kontakt og anerkendelse, der skabes i den terapeutiske relation, risikerer kvalitativt at blive forringet som konkret følge af mangel på bevidsthed omkring de dobbeltaspekter, der omgiver prostitution. Mangel på en sådan bevidsthed kan føre til pseudoterapi og i værste fald utiltænkt underkendelse. Som professionel oplever jeg, at det er umuligt ikke at forholde sig til dobbeltheden omkring afkriminalisering. Nok åbner afkriminaliseringen muligheden for frivilligt at gå ind i prostitution og vælge dette som en levevej. Men prostitution er langt fra anerkendt juridisk på linje med andre erhverv og således heller ikke tilført de samme erhvervs-

mæssige rettigheder som det øvrige arbejdsmarked. En sådan delvist anerkendende politisk tilkendegivelse mener jeg bestemt ikke er et optimalt gennemsigtigt grundlag for den prostituerede at arbejde eller udvikle sig på.

Kan vi som professionelle yde denne gruppe ægte anerkendelse og optimal udviklingsassistance, hvis vi implicit mener, at eneste succeskriterium er, at kvinderne stopper i prostitution? Og hvad betyder det, at adgangen til psykologhjælp visiteres i kraft af en pulje penge afsat til særligt socialt udsatte? Hvordan frigør vi terapien fra dette dobbelttydige aspekt? Måske burde der, frem for tilbud om terapi til prostituerede, tilbydes dem psykologisk coaching? Umiddelbart klinger coaching langt mere anerkendende. Men hvad mon de prostituerede selv oplever, når de tilbydes psykologhjælp? Oplever disse kvinder, at det er de særlige omstændigheder omkring deres virke, der gør dem særligt *udsatte* og dermed berettiget til psykologhjælp? Som gruppe er de prostituerede forsat ikke særligt tydelige i debatten. På grund af den mangeårige dobbelthed og manglende anerkendelse er der stadig ikke tradition for, at de prostituerede er særligt synlige i samfundsdebatten. Så længe gruppen af prostituerede forsat selv er usynlige i meningsdannelsen, er de til stadighed endnu mere afhængige af, hvad vi professionelle oplever eller selv mener, er det rigtige for dem. Og dermed befinder de prostituerede sig forsat i risikozonen for igen at blive misforstået og underkendt frem for forstået og anerkendt.

FREMMED I TO VERDENER

PSYKOLOGISKE KONSEKVENSER AF PROSTITUTION

Af Liselotte Rosenkvist Jensen, cand. psych., København

De prostituerede kvinder, som jeg taler med, er kommet til mig, fordi de oplever forskellige psykologiske problemer dels som aktive prostituerede, dels efter at være stoppet i prostitution.

At der findes aktive og tidligere prostituerede, som ikke oplever problemer i en sådan grad, at de føler behov for professionel hjælp, ved vi også fra forskellige undersøgelser i ind- og udland. Men som behandler møder jeg i højere grad den førstnævnte gruppe, og det er den erfaring jeg trækker på i artiklen. Den problematik, som jeg i denne sammenhæng er optaget af, hører til de psykologiske konsekvenser af et liv med prostitution. Den handler om de psykologiske vanskeligheder med at finde sig til rette efter et liv med prostitution. Efter at have kæmpet sig fri af prostitution er kvindens psykologiske evne til at fungere i den normale verden blevet ødelagt. Hendes forhold til mænd, seksualitet og forfængelighed er blevet ødelagt.

Mange får netop af disse grunde tilbagefald. Men her oplever mange en problematik, hvor de efter at have været ude af prostitution, ikke kan finde tilbage til prostitutionslivet psykologisk set, idet de ikke kan genoptage prostitutionen med samme indstilling som før. Det er tilsyneladende blevet svært at finde sig til rette både i prostitutionsverdenen (i tilbagefaldet) og i den almindelige verden fra før prostitutionen. De føler sig forkerte og hjemløse i begge verdener. I ingen af de to verdener fungerer det for dem mere. Det er som om, at når kvinden har kæmpet sig ud af prostitution og har tilbagefald, så ødelægger erfaringerne fra den ene verden trivslen i den modsatte verden. Hendes psykologiske evne til at være i prostitution er blevet ødelagt. De psykologiske indstillinger som tidligere muliggjorde hendes liv med prostitution, er blevet punkteret og er nu blevet til illusioner. Nu er hun blevet fremmed i begge verdener, og har svært ved at finde trivsel både uden og med prostitution.

Ødelagte evner

Det er tilsyneladende ikke alle kvinder, som efter at have stoppet i prostitution får problemer i udtalt grad med selvværd, seksualitet, mænds opmærksomhed, tillid til mænd, egen forfængelighed, etc.

Med sandsynlighed kan sociale eller psykologiske problemer under opvæksten sammenkobles til den ødelagte evne til at genoptage eller vende tilbage til det liv, som de havde før prostitutionen. Det kan være et opvækstmiljø, hvor barnets behov ikke er blevet tilstrækkeligt dækket af forældrene fx pga. alkoholmisbrug hos forældrene, fysisk eller psykisk sygdom hos forældre eller måske pga. fysisk eller psykisk vold, herunder afstraffelse, emotionel omsorgssvigt eller seksuelle overgreb fra forældrene eller andre personer i barnets miljø. Ofte er den prostituerede vokset op med kun den ene af forældrene, som regel moderen, der selv havde sociale og psykiske problemer, og som ofte selv har en socialt/psykologisk belastet baggrund. Resultatet bliver for barnet et miljø, hvor barnet ikke har fået lov til at være barn, at blive forstået, set, rummet og mødt med sine behov. I mange tilfælde, kan den psykologiske konsekvens af en belastet barndom blive en mangelfuld udvikling af tilstrækkelig god jeg-identitet. Altså et identitetsfundament, hvor barnet har lært at stole tilstrækkeligt på egne fornemmelser, mærke sine behov og handle herpå i overensstemmelse med adækvat vurdering af konteksten. Hvor barnet har lært at have tilstrækkelig tillid til andre og evne til mentalisering, dvs. evnen til at reflektere over egne mentale tilstande samt forestille sig andres mentale indre tilstande etc. Som voksen kan hun nu have den skrøbelige og sårbare psyke, som er præget af en indre usikkerhed omkring identitet, selvværd og personlighed. Risikoen for at udvikle en personlighedsforstyrrelse er til stede under sådanne vilkår.

Anne

Anne er vokset op med en mor og en storesøster. Mor havde ikke arbejde og var tit fuld. Anne husker specielt snaps og hvidvin, som hun og storesøsteren skulle til købmanden for at købe. Anne syntes, det var flovt, og hun skjulte sig på vej til købmanden for de andre børn. Mor havde skiftende mænd som kæresten, nogle var søde nok, men ved de fleste af morens forhold husker Anne råben og slåskampe. Morens humør var meget svingende. Anne fortæller:

“Hun kunne være sød, kærlig og nærmest fysisk/psykisk overvældende og omklamrende, så jeg følte mig invaderet, nærmest som et overgreb, specielt når hun var lidt fuld. Men hun kunne også blive rasende og ond, især når hun var mere fuld. I det humør skulle min søster og jeg passe på, for da kunne hun lynhurtigt slå uden varsel. Ellers var hun tavs, indesluttet, deprimeret, i sin egen verden, og så skulle vi bare hol-

de kæft. Hun var aldrig bare i almindeligt humør. Men desværre havde jeg ikke støtte i min søster. Hvis min mor ikke var der, kunne hun være lige så led og uforudsigelig som min mor. Hun lærte vel af min mor, hvordan man opfører sig. Så jeg blev meget alene. Jeg skammede mig overfor de andre i klassen over min mor, hendes humør og rodet i lejligheden, så dem tog jeg ikke med hjem, hvilket jeg i øvrigt heller ikke måtte, for det orkede min mor ikke. Jeg kunne heller ikke holde ud at være hjemme, så jeg var en del ude. Det var vel også derfor, der skete det med viceværten. Jeg var vel 8-9 år. Han fik lokket mig med ned i kælderen. Han rørte ved mig, og jeg skulle røre ved ham. Jeg tror nok jeg fortalte det til min mor, men hun skældte mig ud over at sige sådan noget, og min søster håned mig for det, jeg fortalte.”

Omvendt forældreforhold

Anne og mange af de prostituerede kvinder, som jeg har haft i behandling, fortæller om omvendte forældreforhold, hvor de skulle være støtte og omsorgsgiver for deres mor. Fx måtte man ikke forstyrre, bekymre eller ophidse sine forældre med negative følelser, fordi barnet ikke må gøre forælderen mere nedtrykt, vred eller ked af det. Det kan også være at skulle lægge øre til forældrens bekymringer eller vrede over partnere samt at trøste forælderen. Det kan være at skulle sørge for huslige gøremål og mindre søskende eller være leddet mellem forælderen og myndigheder. Eller når barnet påtager sig opgaven at skulle forsøge at forhindre farens vold mod moren. Af andre grelle eksempler er forældrens trusler overfor barnet om selvmord, hvor barnet bliver sat i den position at skulle forsøge at forhindre det.

Når forældrene fralægger sig ansvaret for ovennævnte, påtager barnet sig bevidst eller ubevidst automatisk ansvaret for forældrene. Fra videnskabelig side ved vi, at dette også hører til i kategorien omsorgssvigt på linje med fysiske og psykiske overgreb, og at det kan være en af årsagerne til borderline personlighedsforstyrrelse. Den psykologiske proces ved det omvendte forældreforhold er, at den affektive afstemning mellem omsorgsgiver og barn bliver forstyrret, mangelfuld eller direkte skadet. I det sunde mor-barn forhold udgør omsorgsgiveren den trygge base, hvor moren er i stand til at bevare roen, være i kontakt med sine følelser, reagere på barnets signaler, rumme barnets reaktioner, osv.

Men når moren selv er skadet i sin personlighed, er hun selvsagt dårligt rustet til at udgøre den trygge base for sit eget barn, idet hun ofte handler og agerer, som hun selv er blevet mødt af sin egen mor.

Mærke egne behov

En af de psykologiske konsekvenser for Anne i den nævnte case blev en mangelfuld udvikling af evnen til at mærke fornemmelsen for egne behov. Anne voksede op med en ubevidst læringsdannelse, som betød at hun først og fremmest skulle forholde sig til de andres behov. Egne behov kunne kun tilfredsstilles uden andres medvirken, hjælp eller interesse. Derudover var værdien og vigtigheden af egne behov begrænset. Denne læring internaliserede barnet ubevidst, dvs. gjorde det til sin selvopfattelse, hvilket blev en del af grundfundamentet for det dårlige selvværd. At det negative samspil tilmed udspillede sig med de for barnet vigtigste personer, nemlig omsorgsgiver(-en), accentuerede den negative betydning, det fik i personlighedsdannelsen. Som voksen er konsekvensen for det første et dårligt selvværd, idet barnet tidligt har fået grundlagt en selvopfattelse af, at mit indre, dvs. mine følelser, meninger, holdninger og behov ikke har værdi. Den anden konsekvens er, at hun som voksen nu har mistet den umiddelbare kontakt til sine behov. Dette kan medvirke til, at den psykologiske tolerance i prostitutionen er højere i den interaktion med manden, hvor hun skal tilsidesætte egne behov og tilfredsstille hans. Hendes grænser er flydende. Det bliver psykologisk nemmere for hende som voksen at tilsidesætte egne indre psykiske fænomener i interaktionen med en anden, som hun underkaster sig, når hun som barn ikke har været i den afstemte mor-barn konstellation, hvor moren har mødt, rummet og reageret adækvat på barnets signaler.

Som behandler hører jeg den psykologisk hårdest belastede prostituerede med den ovenfor beskrevne psykologiske baggrund fortælle om, hvorledes hun oplever, at hun altid kan fornemme en stemning i det rum, hun kommer ind i. Fornemme de andres humør, mærke, hvordan de andre har det psykisk. Det oplever hun ikke som noget positivt, snarere tværtimod. Hun føler sig belastet af det, idet hun på sit eget psykologiske plan ikke kan undgå at føle den smerte, som hun fornemmer hos de andre. Og i samvær med andre har hun endnu sværere ved at mærke egne behov og indre psykologiske fænomener, end hvis hun er alene. Dette kan være en af forklaringerne på, hvorfor prostituerede gradvist isolerer sig mere og mere. Ikke alene pga. stigmatiseringen men også fordi, hun psykisk bliver tiltagende stresset i samvær med andre.

Somatisering

Den prostituerede med den personlighed, som jeg beskriver her, er i manges tilfælde forudgående skadet, og oplever og mærker snarere en somatiseret form af sine emotioner. En del prostituerede beretter om diffuse smerter i led, muskler, mave og hoved. Derudover om hyppig kvalme og opkastninger. At hun bruger sin krop uhensigtsmæssigt, og at dette objektivt også er medvirkende til smerteudviklingen, er rimeligt at antage. Men på baggrund af den viden, vi i øvrigt har om sammenhængen

mellem mangelfuld kontakt med emotioner, psykisk stress og angst og på den anden side oplevelsen af fysisk smerte, synes jeg, at det er nærliggende at opfatte de somatiske klager, som den aktive prostituerede ofte tilkendegiver, som udtryk for det, der kaldes alexithymi – en manglende evne til at være i kontakt med og give udtryk for indre følelsesmæssige tilstande.

Den bagvedliggende psykologiske proces for alexithymi kan forstås ud fra den konflikt, der på den ene side består i det ydre udtryk, som hun skal præstere overfor manden, som betaler. Hun skal foregive lyst, glæde og hengivelse. På den anden side et indre, som hun er i mangelfuld kontakt med. Det bliver som en gentagelse af traumerne i barndommen, hvor hendes indre ikke har betydning men bliver taget som gidsel i den andens behovstilfredsstillelse.

Desuden kan den manglende kontakt med egne grænser, værdier og behov betragtes som et ubevidst forsvar, som er nødvendigt for den aktive prostituerede for at hun kan udholde interaktionen med manden. For mange bryder dette forsvar dog gradvist sammen, hvilket opleves af hende som tiltagende fysisk og psykisk ubehag, og det medvirker til, at hun kæmper sig ud af prostitutionen. Men vender hun tilbage til prostitutionen, er det netop svært for mange at genetablere det psykiske forsvar, som tidligere var til stede.

Dissociation

En velkendt forsvarsmekanisme hos den prostituerede er dissociation. Dvs. en ubevidst mekanisme, hvor en fraspaltning af psykisk smerte finder sted. Dissociation kan antage mange former, men typisk beskriver den prostituerede oplevelsen af manglende kontakt med kroppen og følelser under interaktionen med manden. Også somatisering er udtryk for en dissociation. Her fraspaltes psykiske smertefulde fænomener fra bevidstheden, fordi kvinden i den tidlige spejling med omsorgspersonen ikke har fået udviklet evnen til at identificere egne behov og emotioner og følgelig heller ikke evnen til at give udtryk for dem. I stedet kan de psykiske smertefulde, og ofte ubevidste, tilstande komme til udtryk som fysisk smerte, typisk mavepine, hovedpine eller muskelsmerte, hvilket samlet kan være udtryk for de psykiske spændinger, som kan føre til fysisk smerte.

Tendensen til dissociation øges med psykisk stress. Der, hvor den prostituerede oplever mest stress, er i den konkrete kontakt med kunden. Her er hun udleveret til den andens behov. Her er hun reduceret til at være behovstilfredsstilleren. For mange kvinder ses derfor også, at når de kommer fri af prostitutionen, så dæmpes de fysiske smerter.

Eksemplet med Anne illustrerer en kvinde, som ikke kun er blevet traumatiseret fysisk, men også følelsesmæssigt, hvilket er endnu værre. De fysiske traumer, dvs. den

fysiske vold, er i sig selv skadelig for opbygningen af tilknytningen mellem barn og forælder og for barnets personlighedsudvikling. Men det mest skadelige for barnets udvikling og tillid til andre, især nære relationer, er den allestedsnærværende forældreholdning, som ligger bag de fysiske og psykiske voldelige episoder. Mellem de enkelte episoder, der kan opfattes som toppene af isbjerge, er en forældrepersonlighed, som er egocentreret, med ringe empati for barnets behov, og med en uforudsigelighed i adfærd. Betydningen heraf er en beskadigelse, dvs. en traumatisering af barnets tillid til andre, og dermed evnen til at knytte sig stabilt til andre.

Hos mange af de prostituerede, som jeg møder i psykologbehandling, ses netop en baggrund som den, casen beskriver. Der tegner sig således et billede, hvor der ses en sammenhæng mellem tilknytningsforstyrrede og risikoen for prostitution.

Den føromtalte evne til mentalisering hænger sammen med tilknytning. Når et barn udvikler en sikker og tryk tilknytning, udvikles også evnen til mentalisering. Det hænger sammen med den psykologiske proces, hvor omsorgspersonen reagerer og handler på barnets signaler men også rummer barnets frustration og reaktioner i en spejling, hvor barnet lærer at adskille egne psykologiske fænomener fra den anden persons, som regel morens. I denne proces lærer barnet at adskille egne fra andres psykiske tilstande. Som voksen udvikler denne evne sig til refleksivitet.

Tilsyneladende er det disse prostituerede, som oplever flere psykologiske vanskeligheder under prostitutionen og i kampen med at genoptage et normalt liv efter prostitutionen. De støder også på psykologiske vanskeligheder, hvis de vender tilbage til prostitutionen. Vanskeligheder som i denne sammenhæng drejer sig om fremmedgjorthed og afstandtagen til adfærd, holdninger og forestillinger både fra det tidligere liv før prostitutionen og til livet efter.

Seksualitet

Annes forhold til seksualitet skades, idet umiddelbar lyst og hengivelse bliver forkvaklet. Anne mister kontakten til egen krop og seksuel lyst, idet hun i den seksuelle akt bliver i tvivl om egen lyst, fordi hun har oparbejdet en evne til forstillelse med det resultat, at hun herefter har svært ved at mærke, hvornår hun reelt føler lyst, og hvornår hun blot foregiver det. Og det bliver svært for Anne at slippe sammenkædningen af sex med penge. Sexlyst i forhold til private partnere er som regel stærkt reduceret. Snarere er behovet for fysisk nærhed begrænset til kram og at sidde/ligge tæt og uden sex. Når hun så dyrker sex, får hun ofte tanken, at hun burde have penge for det, idet det bliver svært for hende ikke at associere til rollen som prostitueret og partneren som kunde.

Selvværd

Af alvorlig psykologisk konsekvens er Annes forringede selvværd. Det, som på et tidligt tidspunkt i prostitutionen ofte gav Anne en forøgelse af selvtilliden, bliver senere til en reduktion af selvværdet. Forskellen på selvværd og selvtillid kan kort skitseres som forskellen på opfattelsen af egen formåen og evner herunder udseende, hvilket hører til kategorien selvtillid, mens selvværd hentyder til det værd, som jeg tillægger mig selv som person og menneske, fx selvpfattelsen af at være god nok, selv om jeg indimellem begår en fejl eller oplevelsen af at være en person, som i kraft af min personlighed har værdi for andre.

De kvinder, som i højere grad oplever negative psykologiske konsekvenser, er umiddelbart også dem, som forudgående havde et dårligere selvværd. Det hænger sammen med den tidligere skitserede personlighedsstruktur, hvis fundament er skrøbeligt og sårbart overfor ydre negative hændelser i hendes liv.

Stigmatisering

Selvværdsforringelse, stigma og skamfølelse hos den prostituerede ser jeg som sider af samme sag. Stigmatiseringen af prostitution i samfundet kan opleves af den prostituerede på det individuelle plan. Der kan være en generel holdning præget af en vis accept, når det gælder de andre, men når det kommer til den enkelte, er prostitutionen noget, hun som regel skjuler både for at beskytte sig selv og sin familie. At leve med denne stigmatisering giver grobund for skamfølelse og forringelse af selvværdet. I den forbindelse er der viden, som peger på, at stigmatiseringen udgør en særlig risiko for de kvinder, som i forvejen er de psykisk mest sårbare.

Frygt for afsløring bliver derfor også en daglig følgesvend. Både mens hun er aktiv i prostitutionen, efter prostitution og ved evt. tilbagefald, lever den prostituerede med denne frygt. De fleste prostituerede bruger pseudonym, ligesom de sørger for at prostituere sig i en anden by eller bydel i forhold til, hvor de selv bor. Denne frygt kan give angst, som tiltagende bliver svær at styre.

Mænds opmærksomhed

Efter prostitutionen, når Anne kæmper med at genvinde en normalitet, kan Anne opleve ubehag ved komplimenter, specielt fra mænd. Hvor hun tidligere, før prostitutionen og også i begyndelsen, oplevede tilfredshed overfor komplimenter, giver det hende nu ubehag og ofte ligefrem væmmelse. Hun føler sig ved komplimenter bekræftet i, at hun ikke har indre værdi, men kun er en hul brugsgenstand, hvis for-

mål er at tilfredsstille andres behov. Hun bliver bekræftet i en følelse, som ubevidst/bevidst kendes fra barndommen, hvor hendes værdi blev målt ud fra hendes evne til at tilfredsstille forældrens, ofte morens, behov. Dvs. dengang blev hun også mødt med, at hendes selv, hendes personlighed, ingen interesse havde for den anden.

Men efter prostitutionen kan hun, ligesom andre, føle behov for ind imellem at gøre noget ud af sit udseende. Da oplever hun ofte en indre splittelse mellem på den ene side lysten til at se godt ud, fx lakere negle, og på den anden side ubehag ved selv-samme handling.

Splittelsen kan betyde, at hun til sidst går i den anden grøft, at hun efter prostitutionen begynder at klæde sig mere ukvindeligt, hvor hun i højere grad skjuler kvindelige former og giver udtryk for væmmelse ved egen krop og kvindelighed. Hun kan være optaget af ikke at ville tiltrække mænds opmærksomhed, ligesom hun kan være bange for at virke vulgær, og bliver i stigende grad optaget af, hvordan andre opfatter hende. Følelsen af fremmedgjorthed vokser.

Tilbagefald

Tilbagefald kan skyldes flere forskellige faktorer, ligesom det opleves forskelligt fra kvinde til kvinde. For nogle oplever jeg, at tilbagefaldet skyldes behovet for hurtigt tjente penge. En del af de prostituerede har ingen erhvervsuddannelse. Derfor kan de være henvist til ufaglært arbejde med mindsteløn. Andre årsager kan være ensomheden, idet hun savner fællesskabet med de andre kvinder. Det kan for nogle af kvinderne opleves nemmere at være sammen med de andre fra massageklinikken end med menneskene udenfor prostitution. En årsag kan også være behovet for bekræftelse, som hun efter prostitutionen ikke oplever. Efter prostitutionen kan kvinden kæmpe med dårlig økonomi, arbejdsløshed, depression, ensomhed og isolation. Disse faktorer kan tilsammen øge risikoen for dårligere selvværd og forringet selvtillid. Hun kommer nemt til at opleve ikke at have værdi for samfundet eller for andre. I den proces melder der sig måske erindringer om tiden i starten af prostitutionen, hvor hun følte sig bekræftet, først og fremmest som kvinde men også som person. Ubevidst kan hun komme til at længes efter at føle det igen.

Af disse årsager kan ønsket om en tilbagevenden til prostitutionen måske også melde sig. Med den psykologiske konsekvens til følge, at det dårlige selvværd og selvtillid yderligere forværres.

Disse kvinder er netop dem, som har svært ved at genfinde den psykologiske trivsel, hvilket kan være en medvirkende årsag til, at de helt kontraindiceret vender tilbage til prostitution. De kommer herved til at reparere en eksisterende skade med det, som forværrede skaden. For disse kvinder var prostitutionen formentlig i første omgang en retraumatisering af en barndomstraumatisering.

En del kvinder, som har kæmpet sig ud af prostitutionen, føler sig i mange år efter anderledes. For nogle vedkommende varer det livet igennem. Dem, som jeg er i kontakt med, er selvfølgelig dem, som oplever psykiske vanskeligheder af den ene eller anden årsag. Men for disse kvinders vedkommende er det tydeligt, at prostitutionen har betydet nogle forandringer i selvopfattelsen og relationerne til andre. Da har prostitutionen for altid sat nogle personlighedsforandrende spor, som den pågældende må kæmpe med at integrere i en ofte i forvejen udfordret personlighedsstruktur.

Eksemplet Anne er et sammendrag af forskellige kvinders beretninger. Hun repræsenterer derfor ikke en enkelt kvindes historie.

YDELSER FORVEKSLET MED NÆRHED

HVORFOR BEGYNDER KVINDER I PROSTITUTION?

Af Birgitte Lieberkind, cand. psych., København

Vi taler ofte om, at kvinder har skadevirkninger som følge af prostitutionen. Men var der mon, allerede inden prostitutionen begyndte, sket skader på krop og sjæl, så man snarere skal forstå skadevirkningerne som en overbygning på noget, der allerede var?

I det følgende vil jeg ud fra min psykologiske viden forholde mig til de historier, kvinderne bringer ind i terapien. I historierne belyses kvindernes opvækst, der fokuseres på, hvordan de er blevet mødt som de personer, de var, hvilke budskaber de har fået med sig, på de antagelser de har fået om sig selv, og hvordan så andre på dem? Som terapeut er jeg optaget af at hjælpe mennesker med at integrere alle dele af sig selv, at blive hele. Det gør jeg, fordi en basal viden er, jo mere hele vi er som mennesker, desto bedre er vi til at fungere i relationer, og desto bedre er vi til at opretholde et nuanceret selvbillede og til at mærke os selv. Opretholde et selvbillede, hvor det ikke er nødvendigt at være optaget af andres meninger om os, hvor vi ikke er optaget af udelukkende at opfylde andres behov, et selvbillede, hvor vi har klare grænser, og hvor vi kan sige til og fra. Et selvbillede, hvor vi ikke er i tvivl om vores eget værd, og hvor vi er i stand til at tage vare på os selv og vores omgivelser.

Min artikel er ikke nødvendigvis meningsdannende og beskrivende i relation til alle kvinder, der har været og er i prostitution, men skal forstås som tendenser for kvinder, jeg har mødt i min praksis. Mit grundlag bygger på kendskabet til adskillige kvinder, som har været eller er i prostitution. Der kan optræde beskrivelser i eksemplerne, som på grund af de generelle og almene problemstillinger vil kunne genkendes af mange af de kvinder, jeg har haft kontakt med.

Hvornår skabtes ideen?

Hvorfor begynder kvinder i prostitution ifølge dem selv? Nogle af udsagnene lyder:

“Jeg har altid godt kunne lide sex og har været sammen med mange mænd, så en dag tænkte jeg ved mig selv, så kan jeg ligeså godt tage penge for det.”

En anden siger:

“Jeg ved, jeg er god til sex og ikke til så meget andet, så hvorfor ikke tage penge for det.”

Og en siger:

“Jeg manglede penge, startede som telefondame, men tænkte så, jeg kunne tjene hurtige lette penge. Når jeg har tjent nok, holder jeg bare op, eller hvis jeg møder en kæreste.”

For andre igen opleves det som en bekræftelse på, at de er attraktive. En kvinde siger:

“Jeg har ikke lyst til at holde op. Jeg føler mig bekræftet, og det er let for mig at tale med mændene på denne måde. Det er det ikke i virkeligheden.”

Jeg vil lade disse udsagn stå uimodsagt for senere at vende tilbage og inddrage dem i teksten.

For at forstå termerne “det at være hel”, at være “integreret” vil jeg beskrive, hvordan det lille barns helhed kan forstyrres. Vi fødes alle med evnen til at knytte os. Fra fødslen rækker vi ud mod andre, mod omverdenen med et åbent sind.

Hvis vi bliver mødt i en positiv tilbagemelding, og tilskyndelsen til at knytte os føles god, vil vi blive ved med at forholde os åbne, opmærksomme og fortsætte med at være i kontakt med det, der omgiver os. Hvis kontakten derimod føles ubehagelig og er smertefuld, eller der er modsatrettede gode følelser koblet med smerte, forsøger vi at række ud for en stund mere, men så begynder vi naturligt at lukke af for at undgå denne smerte og for at beskytte os mod smerten og ubehaget. Man kunne sige, vi visner lidt, idet vi opgiver sider af os selv. Det gør vi, fordi vores hjerne fortæller os, at det er det bedste, vi kan gøre for at overleve. Børn ønsker kontakt og kærlighed, og de samarbejder meget for at opnå det. I løbet af barndommen udvikler vi et repertoire af adfærd baseret på, hvad der giver glæde, og hvad der giver smerte. Hvis barnet bliver mødt tilstrækkeligt med flere positive tilkendegivelser end smertefulde, vil det udvikle sig naturligt og handle her ud fra med en naturlig impuls til at række ud efter andre mennesker og have tillid til, at andre mennesker vil dem noget godt. Hvis et barn derimod bliver forstyrret i den udvikling, bliver den naturlige impuls erstattet af overlevelsestrategier, som fjerner det mere og mere fra dets kerne af glædesfyldt, levende og tillidsfuld energi, og derved mister barnet evnen eller den formindskes i relation til at være i ægte kontakt med menneskene omkring sig

En kvindes historie

Charlotte er 35 år og har et barn på otte år, hun er vokset op både med far og mor og en storebror indtil hun var ca. fem, så blev forældrene skilt. Familien flyttede en del rundt, og det var svært at knytte kontakt til andre på samme alder. Charlotte boede sporadisk hos faderen. I en periode oplevede Charlotte seksuelle grænseoverskridelser fra sin far. Hun vidste ikke, hvad hun skulle gøre. Hun havde ingen at dele det med. Moderen var optaget af sig selv og havde i perioder et alkoholproblem. I de perioder blev moderen ofte vred og kaldte Charlotte for en tumpe og andre nedsættende betegnelser. Charlotte følte sig meget ensom i sin barndom og flygtede ofte ind i en fantasiverden, som var god.

Som voksen manglede Charlotte pludselig penge og kendte en veninde, der arbejdede som prostitueret, så hvorfor ikke! Hun begyndte og arbejdede dér i fire år. Hun besluttede at stoppe, da hun fik dårlig ryg. Ganske kort tid efter mødte Charlotte en kæreste, som ad omveje fandt ud af, at hun havde været i prostitution. Dette førte Charlotte i terapi, da kæresten stillede mange spørgsmål. Spørgsmålene gjorde Charlotte meget skamfuld, og hun blev forvirret, da hun egentlig aldrig havde haft problemer med at være i prostitutionen.

Temaer i terapien var bl.a.:

“Hvorfor føles det så skamfuldt, når jeg ikke synes, det ellers har påvirket mig, og dog vil jeg alligevel aldrig tilbage til det? Hvad er det hos mig, der gør, at jeg valgte prostitution og ikke i stedet fandt et andet arbejde?”

Selv om Charlotte skammede sig og holdt det hemmeligt, så hun egentlig ikke sit valg som problematisk i sig selv. Dog græd Charlotte meget, når hun fortalte om de spørgsmål, kæresten af og til konfronterede hende med. Hun skammede sig meget og ønskede ikke at tænke på den tid, hvor hun prostituerede sig. Hun sagde: *“Jeg ved ikke, hvad jeg skal svare, jeg ved jo ikke hvorfor. Jeg får det så dårligt.”*

Charlotte havde egentlig ikke selv draget paralleller til sin opvækst. Hun syntes, hun var kommet videre, var i gang med en uddannelse og havde nogenlunde kontakt med både faderen og moderen. Det gik godt med hendes barn. Hun havde en god omgangskreds osv.

Blandt meget andet blev fokus i terapien Charlottes måde at dele sin verden op på. Det blev meget tydeligt, hvordan hun kunne dele sit liv op i forskellige verdener og næsten holde dem helt adskilt fra hinanden. Fx havde hun et problem med at fortælle historier. Hun kunne fortælle noget til en veninde og noget andet til en anden veninde. Alt efter hvad der passede ind i konteksten. Alt efter hvad hun mente, de ønskede at høre. Hvis hun var sammen med en veninde, kunne hun finde på at sige

til kæresten, at hun sov, hvis han prøvede at kontakte hende. Hun oplevede næsten altid, at hun havde hemmeligheder for nogen på en eller anden måde. Hemmelighederne gav egentlig ingen mening, da sandheden ikke objektivt ville give konflikter. Det var, som om Charlotte på den ene side manglede afgrænsning til omverdenen og på den anden side afgrænsede sig så meget, at hun var i sit eget "hulrum", hvor andre ikke havde adgang. Charlotte benyttede sig af den samme strategi, som da hun var barn. Det havde dog en meget anden konsekvens. Det var meget svært for hende at beskrive sig selv og vide, hvad hun egentlig havde lyst til og brug for i forhold til kæresten og til livet.

Fokus blev først og fremmest i et samarbejde at finde ud af, hvorfor Charlotte var der, hvor hun var med sig selv i dag. At hendes handlemåder, tanker og følelser var forståelige. At de engang har været nødvendige for, at hun som lille pige kunne overleve med de omstændigheder, der blev budt hende. At de omstændigheder ikke var gode og i orden for et barn. At hun har været fantastisk til at håndtere det. Men at levereglerne nu var forældede, og at det var vigtigt at lave om på dem for at begynde at leve og ikke blot overleve.

Det var vigtigt at styrke Charlottes kendskab til sig selv, så hun blev mere klar på sine grænser, at hjælpe Charlotte til at kende sine rettigheder, til at bestemme over sit eget liv, og ikke blot at skulle være til for andre og underlægge sig deres behov. Vigtigt for at hun turde åbne op mod omverdenen. Man kunne sige at blive subjekt i sit eget liv.

Det blev meget svært for Charlotte, da hun i terapien skulle integrere sine verdener. Hun græd voldsomt og viste et fysisk ubehag, når koblingen mellem hendes tidligere oplevelser fra barndommen og nutiden blev tydeliggjort. Charlotte kunne blive angst, når vi talte om, at hun skulle stå ved sig selv og ikke gå over for rødt lys mere. Når hun i kontakten med kæresten skulle forsøge at sætte grænser for, hvad hun ville sige. Hendes største frygt var at blive forladt, hvis hun brugte sine rettigheder. Det var både en lettelse og meget smertefuldt for Charlotte, da det begyndte at gå op for hende, hvad der bragte hende ind i prostitutionens verden, og hvorfor det var så let at lade som om, hun havde lagt det bag sig. Hun blev også overmandet af håbløshed over det arbejde, hun havde foran sig med at opretholde sine grænser, med at blive tydelig for sig selv og for omverdenen. Dilemmaet blev tydeligt for hende. Ved at indgå i en forpligtende relation var det nødvendigt at lære sine mønstre at kende, at turde give udtryk for ønsker og behov, at have tillid til, at partneren vil hende, som hun er. Men også at det forpligtende samvær går den anden vej, at hun er nødt til at vise, hvem hun er. At tillid også indebærer ærlighed fra hendes side, selv om det føles farligt. At tillid også indebærer stabilitet, dvs. at Charlotte både fra sig selv og sin partner må forvente, at det, der gælder i dag, også gælder i morgen. Morgendagens adfærd minder om adfærden fra i går, så der kan lægges planer og

skabes perspektiv. Det er en stor udfordring for Charlotte, som er vant til et ustabil og turbulent liv.

Subjekt/objekt

For Charlotte og for alle andre gælder det, at vi udvikler forsvarsstrategier for at beskytte os selv mod svigt og umødte behov. Forsvarsstrategierne kan både være nyttige og hensigtsmæssige i barndommen men er langt fra altid virksomme og formålstjenlige, når vi er blevet voksne.

Som tidligere nævnt gør barnet meget for at fastholde eller genvinde fars og mors kærlighed og accept. Barnet kan strække sig meget langt. I familier, hvor barnet gentagne gange får overskredet dets grænser, hvor far og mor ikke ser barnet, som det er, men i stedet bruger barnet til opfyldelse af egne behov, enten gennem direkte grænsekrænkelser, eller fordi forældrene af den ene eller anden grund ikke kan tage sig af barnet, det kan være pga. psykisk sygdom, alkoholCharlotterede forældre o.a., sker det ofte, at barnet udvikler uhensigtsmæssige forsvarsstrategier, som på en uheldig måde følger dem gennem livet. Hvis et barn gentagne gange har mødt kontakt gennem at blive tingsliggjort af forældrene, hvor forældrene gentagne gange har behandlet barnet ud fra opfyldelse af egne behov uden at tage hensyn til barnets behov, bliver barnet fremmedgjort overfor sig selv. Barnet lærer at være objekt overfor andre. Dette føles rigtigt og bedst, da det er her, barnet får kontakt. Det vil sige, at barnet opgiver at betragte sig selv som subjekt, som et menneske med egne behov og følelser. Barnet får ikke lov at respektere og stå ved sine egne grænser. Barnet opgiver sin identitet til fordel for ønsket om kontakt.

Den problematik oplever jeg ofte som fremherskende i arbejdet med kvinder, der har valgt at prostituere sig.

En anden kvindes historie

Kirsten kom i min klinik. Hun var rastløs, trist, vidste hverken ud eller ind. Var træt af at være prostitueret men vidste ikke, hvad hun ellers skulle. Hun vidste, hun stivede sit selvværd af med flotte tasker, tøj, makeup og dyr livsførelse. Hun havde i perioder røget meget hash. Hun havde haft mange skiftende kærester. Synes, hun altid fandt nogle, som alligevel ikke ville hende nok. Hun havde en drøm om et *almindeligt liv med mand, børn og et job, der ville gøre hende glad*. Hun havde oplevet meget i sit liv. Været i mange farlige situationer. Aldrig rigtig følt, hun hørte til nogen steder. Forældrene blev skilt, da hun var syv år. Hun oplevede sig altid som det sorte får i familien. Hun synes, det var svært at leve op til levereglerne i sin familie, hvor hun var yngst

ud af fire søskende. Nok ses, men ikke høres. Hun oplevede, at forældrene var meget optaget af sig selv, deres eget liv og karrieren. Hun blev ofte bedt om at dæmpe sig, ikke fylde så meget, opføre sig ordentligt. Hun følte ikke, der var plads til hende. Hendes ønske hos mig var at få perspektiv på sit liv og ophøre med prostitution. Hun er en intellektuel kvinde, som er fanget i ønsket om at leve et almindeligt liv, og det, der kan forhindre hende i det, nemlig hendes evne til at stille sig til rådighed. Hun gik kun hos mig i kort tid, men i den tid, nåede hun at møde fem forskellige mænd, der for hende kunne være potentielle kærester i hendes liv. Ingen blev til noget. En enkelt betalte hende for seksuelle ydelser. Det var meget smerteligt for hende, og hun besluttede hver gang, at nu skulle det være slut, for det gjorde hende ikke godt. Hun synes, mændene så ned på hende, løj og snød hende. Vi arbejdede bl.a. med hendes selvopfattelse i relation til det at være subjekt og objekt i eget liv. Kirsten forsøgte ihærdigt at forholde sig til de handlemuligheder, der ville fremme hendes subjektfølelse og dermed højne hendes selvværd, det vil sige at arbejde på ikke at tilfredsstille mændene som det første, at finde ud af hvad hun selv ønskede, ikke at ånde gennem dem. Det var meget svært at fralægge sig strategien: at give sex som virkemiddel til kontakt. Selv om det var tydeligt for Kirsten, at hun ikke fik den kontakt, hun havde brug for, fortsatte hun. Det gjorde hun naturligvis, fordi det at opgive sig selv føltes mindre farligt og mere naturligt end at skulle mærke sig selv og sætte sig igennem. Det, hun frygtede ved at være subjekt, var en dyb ensomhed. Her blev forsvaret og overlevelsen overhalet af modet til at afprøve nye strategier. Tilliden, trygheden og timingen nåede ikke at blive etableret, inden Kirsten holdt op hos mig. Hun fortsatte med at objektivisere sig selv gennem løse kontakter, et liv i sus og dus, som blev dulmet med hash. Mit håb er, at Kirsten vender tilbage.

En tredje kvindes historie

Ja, kortene var måske lagt for Else. En opvækst, hvor jeg undrede mig over, at hun havde overlevet. Hun er sej, gjort af et særligt stof, tænkte jeg. Som ganske lille blev Else og hendes søskende anbragt udenfor hjemmet. Far var alkoholiker og mor på stoffer og prostitueret. Forældrene blev skilt. Else blev i en årrække anbragt mange forskellige steder, institutioner, plejefamilie, så til far, hvor hun gik for lud og koldt vand, og hjem til mor igen. Blev antastet af mors mange mænd, overværede situationer, som ikke er for børns øjne og sjæl. Så sin mor blive fornedret, slåskampe og meget andet. Så røg far i fængsel for vold, og der var ikke kontakt i mange år. Else elskede sin mor og husker flere meget rare episoder, hvor moderen var omsorgsfuld, men også mange skæve episoder. Da Else var 13 år gammel, døde hendes far efter et overfald. Elses kontakt til moderen blev dårligere og dårligere, da moderen ofte var påvirket og utilregnelig. Herefter fulgte et liv ind og ud af behandlingsinstitutioner. Glemsel gennem stoffer. Så fulgte nogle gode år med stoffrihed og gryende indsigter. Håb og mod på tilværelsen. Kontakt til uddannelsessystemet var ikke en god oplevel-

se med et selvværd, der var på størrelse med en ært. Else gjorde meget for at overleve og levede mindre. Når tingene blev for svære, var det umuligt ikke at vende tilbage til de rollemodeller, hun kendte. Det betød for meget alkohol, slå på tæven, for meget hash og andet.

Og hvad bragte så Else ind i prostitutionsmiljøet? Efter et brud med en kæreste, der var voldelig, var Else i byen. I en voldsom brandert mødte hun en mand, der tog hende med hjem til sig. Hun husker ikke, hvad der skete, men oplevede, at han havde været sammen med hende mod hendes vilje. Den oplevelse sad i hende, hun var vred, følte sig fornedret, følte sig som et stykke vraggods. *Så kunne det hele fandeme også være lige meget.* Else begyndte at prostituere sig for at tjene nogle penge, og fordi hun bare var så ligeglad og pokkers led ved sig selv. *Det hele kan sgu være fucking lige meget.* For at holde det ud begyndte hun igen at ryge hash. På et tidspunkt kunne hun ikke mere. *Hvis jeg bliver ved, ender jeg som min mor og far. Det orker jeg ikke. Jeg må ud af det. Jeg må have hjælp.*

Da Else kom i min klinik var hun afkræftet og afmægtig. Hun havde et stort selvhad. Hun syntes ikke, hun kunne lykkes med noget og var meget meget trist. Hun skammede sig meget over at have solgt sin krop men havde i den periode været ligeglad med sig selv og det hele. Skammen gnavede sig ind i hendes i forvejen lave selvværd, og det var svært for hende at have noget håb om fremtiden.

Else har gået i terapi i flere år, hvor hun har arbejdet med følgerne af sin opvækst. Et af startfasens temaer var at få Else til at tro og håbe på, at hun kunne komme videre i sit liv. Man kan sige, at jeg var det vikarierende håb. Da Else fik det bedre og havde mere håb om fremtiden og igen var begyndt at være i livet med forskellige ønsker, blev omdrejningspunktet grænser. Hvordan kan Else støttes, så hun undgår at handle destruktivt på sine følelser og derved risikere at overskride egne grænser med selvhad til følge?

Grænser

Det kan være svært at sætte sine grænser, når man er fuld. For Else kan det være rigtig svært at sætte grænser i det hele taget set i lyset af de mange grænsekrænkelser, der har været i hendes liv. For hende var det ikke kun et spørgsmål om at sætte grænser men et spørgsmål om at lære sine grænser at kende ud fra et mere sundt perspektiv, at vide hvornår noget er usundt og destruktivt, og hvornår noget er sundt og udviklende. Desuden handlede det også om at kende og respektere andres grænser. Hvis du som barn er vokset op med så uklare grænser, er det meget svært at finde ud af, hvor du er. Hvor du begynder og slutter, hvor et andet menneske begynder og slutter. Hvornår var det dig selv, hvornår var det din far eller mor? Var det din fars, din mors eller din egen smerte? Hvad er en passende/upassende adfærd? I terapien

blev en del af arbejdet bl.a., hvor meget du fortæller om dig selv. Skal alle vide alt om dig? Er det at lyve at fortælle noget og udelade noget andet? Kan folk godt lære dig at kende, uden at du med det samme skal lægge alle kortene på bordet? Hvem bestemmer, hvad der skal siges og hvornår? Temaer som at det fx er i orden at sige nej. Det er i orden at sige ja til en kop kaffe uden at skulle gå i seng med en mand. Det er i orden at skifte mening undervejs. Det er også i orden, at andre gør det. Else blev bedre og bedre til at sætte ord på, hvad hun havde lyst til i forhold til mænd og turde mærke, at der også var noget, hun ikke havde lyst til. Det var straks sværere at give udtryk for dette, da hun frygtede, at mændene så ikke gad hende, men hun prøvede. Else begyndte igen at håbe, hun meldte sig mere ind i livet igen. Fysisk fik hun det meget bedre, der kom glød i hendes kinder, og hun fik mod på uddannelses- og arbejdslivet igen.

Afslutning

Det er vanskeligt at sige, om det for alle kvinderne har ligget i kortene, at de på et tidspunkt i deres liv er i stand til at prostituere sig. De kvinder, jeg har mødt, har en forhistorie, hvor de i deres barndom har været udsat for grænsekrænkelser og er blevet objektiviseret på en måde, der har betydning for deres selvbillede som voksne. Dog har jeg haft mange kvinder med samme problematik, hvor valget ikke er landet på prostitution. Fælles for de kvinder, der har valgt at prostituere sig, er, at jeg ser et vist mønster med hensyn til følgevirkningerne. Mange af kvinderne har, mens de var i prostitution, fortalt sig selv, at det var godt, noget de ikke følte ubehag ved, noget der gav gode penge og et godt liv. Hvis der var børn, så kunne børnene få mange af deres ønsker opfyldt. Når kvinderne af en eller anden grund valgte at stoppe, det kunne være pga. dårlig ryg, eller fordi de trængte til en pause, eller fordi de skulle begynde på en uddannelse, kom de negative følger. Mange oplevede et lavt selvværd, de havde svært ved arbejdslivet, fik det vanskeligt med kontakten til mænd. Havde ikke lyst til sex. De kunne ikke finde ud af, hvordan de skulle være i kontakten under den seksuelle akt. De var jo vant til at simulere og klæde sig ud for manden. De var ikke vant til at mærke sig selv. Mange beskriver, hvordan de i begyndelsen af et forhold har vild sex, men pludselig kan de slet ikke mere og føler lede ved egen krop. *Det er som om sex og nærhed ikke kan fungere side om side, og hvad er nærhed?* Det, som kvinderne fik, når de gav seksuelle ydelser til mænd, kunne forveksles med nærhed men var i virkeligheden tomme kalorier. Det var en scene, der var sat op, som skulle ligne det virkelige liv med gensidighed, men efter ophør med prostitution blev det tydeligt, at ægte nærhed var der ikke tale om. For mange af kvinderne lignede det barndommens land, så da prostitutionen stoppede, stod kvinden mere krænket end før.

SERVICESTYRELSEN

Servicestyrelsen er en del af Socialministeriet og har til opgave at bidrage aktivt til en vidensbaseret socialpolitik og medvirke til effektive sociale ydelser til gavn for borgerne.

Servicestyrelsen arbejder med en række opgaver og fagområder, herunder Fagområde Prostitution. Fagområdet opsamler, kvalificerer og formidler viden om prostitution, fremmer nye initiativer og metoder på området samt udfører opsøgende socialt arbejde blandt prostituerede i hele landet.

Fagområde Prostitution udmønter to handlingsplaner fra regering og folketing:

Kompetencecenter Prostitution blev oprettet som et led i regeringens handlingsplan "Et andet liv" - en helhedsorienteret indsats på prostitutionsområdet 2005-2008. Efter projektperioden er centeret permanentgjort.

Center Mod Menneskehandel er oprettet som en del af regeringens "Handlingsplan til bekæmpelse af handel med mennesker 2007-2010".

Læs mere på www.servicestyrelsen.dk under "Udsatte".

SERVICESTYRELSEN

Bogens artikler:

MAN FORTÆLLER IKKE PSYKOLOGEN ALT

Interview med brugere af psykologordningen

DET FØRSTE MØDE

Vejen ud af prostitution kræver mod, styrke og muligheder

FRA DVÆRG TIL KÆMPE

Når psykologen fokuserer på muligheder frem for svagheder

AT STILLE OP IMOD VERDEN

Prostitutionens dobbelthed gør det svært at hjælpe

FREMMED I TO VERDENER

Psykologiske konsekvenser af prostitution

YDELSER FORVEKSLET MED NÆRHED

Hvorfor begynder kvinder i prostitution?